

**PÄÄKAUPUNKISEUDUN NUORTEN
SUOMENRUOTSALAISTEN SOSIAALISET VERKOSTOT**
**Verkostoanalyttinen näkökulma sosiaaliin suhteisiin kytkeytyvään sosiaaliseen
pääomaan**

Anna Similä
Pro gradu-tutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2006

TIIVISTELMÄ

PÄÄKAUPUNKISEUDUN NUORTEN SUOMENRUOTSALAISTEN SOSIAALISET VERKOSTOT

Verkostoanalyttinen näkökulma sosiaalisiin suhteisiin kytkeytyvään sosiaaliseen pääomaan

Anna Similä

Sosiologia

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Martti Siisiäinen

Syky 2006

sivumäärä: 73 sivua + 4 liitettä

Tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella pääkaupunkiseudun suomenruotsalaisten sosiaalisten verkostojen sisältöä kuvaillen niiden ominaisuuksia ja erityispiirteitä. Tutkimukseni kantavana ajatuksena on tulkinta, jonka mukaan perheenjäsenistä, sukulaisista, naapureista, työkavereista, ystäväistä ja tuttavista muodostuneet verkostot ovat yksilöä ympäröiviä henkilöityneitä voimavaroja eli resursseja. Näkökulmani verkostojen tutkimukseen on verkostoanalyttinen. Tutkimukseni aineiston muodostaa 7 henkilöhaastattelun lomakkeet. Käytän tutkimuksessani sekoitusta laadullisesta ja määrällisestä tutkimusotteesta, joka näkyy muun muassa tulosten tulkinnassa, jossa käytän apunani erilaisia kuvioita ja taulukoita. Työni teoriapohjana käytän Pierre Bourdieun näkökulmaa sosiaalisiin verkostoihin läheisesti kytkeytyvästä sosiaalisesta pääomasta. Tutkimustuloksiani lukiessa on hyvä ottaa huomioon, että en pyri tuloksillani minkäänlaiseen yleistettävyyteen. Tulokseni onkin siis mielekkäämpää tulkita jokaisen esiin nostamani henkilön verkoston yksityiskohtaisena tarkasteluna kuin yleisenä lainalaisuutena, joka pätee jokaiseen pääkaupunkiseudun nuoreen suomenruotsalaiseen.

Avainsanat: suomenruotsalaisuus, sosiaalinen pääoma, sosiaaliset verkostot, ja verkostoanalyysi

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUKSEN KESKEISIMMÄT KÄSITTEET.....	4
2.1 Suomenruotsalaiset.....	4
2.1.1 Alkuperä.....	4
2.2.2 Asema, suhde valtaväestöön ja sijoittuminen.....	5
2.2.3 Käsitys ruotsinkielisestä eliitistä.....	5
2.2 Sosiaaliset verkostot.....	6
2.2.1 Sosiaalinen vuorovaikutus ja sen seurauksia.....	8
3 TUTKIMUSMENETELMÄ.....	10
3.1 Verkostoanalyysi yhteiskuntatieteissä.....	12
3.2 Suomalainen tutkimus.....	13
3.3 Verkostoaineistot ja niiden hankinta.....	14
3.5 Verkostoaineiston ulottuvuudet.....	14
3.6 Verkostoaineiston rajaaminen.....	15
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	17
4.1 Harkinnanvarainen otanta.....	17
4.2 Operationalisointi.....	18
4.3 Kyselylomake.....	18
4.3.1 Nimituottajatekniikka.....	20
4.3.2 Asematuottajatekniikka.....	21
4.3.3 Voimavaratuottajatekniikka.....	22
4.4 Haastattelu.....	23
4.5 Haastattelupaikka, -tialnne ja tallennus.....	24
5 TEORIA.....	27
5.1 Sosiaalinen pääoma.....	28
5.2 Symbolinen pääoma.....	30
5.3 Habitus.....	32
5.4 Kentät.....	33
5.5 Nan Linin näkemys sosiaalisesta pääomasta.....	35
6 AINEISTON ANALYYSI.....	38
6.1 Asematuottajatekniikkalomakkeiden tulkintamenetelmä ja tuloksia.....	38
6.2 Voimavaratuottajatekniikkalomakkeiden tulkintamenetelmä ja tuloksia.....	44
6.3 Nimituottajatekniikkalomakkeiden tulkintamenetelmä ja tuloksia.....	47
6.4 Yleinen lomakkeiden tulkinta ja tuloksia.....	56
6.4.1 Sosiaalisen pääoman ryhmäkuntaisuudesta.....	56
6.4.2 Lahja ja vastalahja.....	60
6.4.3 Kentistä.....	62
6.4.4 Symbolisesta pääomasta.....	63
6.4.5 Habituksesta.....	64
6.4.6 Erottautuminen.....	68

7 POHDINTAA.....	70
LÄHTEET.....	72
LIITTEET.....	74

1 JOHDANTO

Nykypäivänä lähes jokainen ihminen puhuu verkostoista. Verkostot ovat tunkeutuneet tiedemaailmasta jokaisen ihmisen arkielämään, ilman että jokainen välttämättä itse edes hahmottaa, mitä kulloinkin tarkoittaa niistä puhuessaan. Ihmiset ymmärtävät, että verkostoituminen on jotain tavoittelemisen arvoista. Eri asia on taas kuinka yksilö pystyy saavuttamaan tämän niin arvostetulta kuulostavan verkostoitumisen tilan. Vaikka jokainen ainakin kuvittelee tietävänsä mitä verkostoitumisella tarkoitetaan, niin totuus on, että sanan yksinkertainen selittäminen on nykypäivänä vaikeaa. Jopa tämäkin tietokone hienoine käyttöjärjestelmineen, minun tätä kirjoittaessani, alleviivaa tämän suomenkielen sanan ikävällä punaisella rosoviivalla.

Tutkimukseni aiheena on suomenruotsalaisten sosiaaliset verkostot. Suomenruotsalaisiksi nimitetään pääsääntöisesti ruotsia äidinkielenään puhuvia, Suomessa asuvia Suomen kansalaisia (Fjalar Finnäs 2004, 7). Suomenruotsalaiset ja sosiaaliset verkostot erikseen että yhdessä ovat minua kiinnostavia aiheita, joten niiden yhteensovittaminen oli minulle suhteellisen helppo päätös. Itse olen kotoisin pieneltä paikkakunnalta pohjois- pohjanmaalta. Eräs suomenruotsalainen ystäväni ihmetteli, miten ruotsinkielentaitoni on niin heikko. Hän piti itsestään selvänä sitä, että olen kotipaikkakunnallani ainakin jonkin verran kuullut ruotsin kieltä, sillä olihan paikkakunnalla kuitenkin ruotsinkielinen nimi, Brahestad. Totuus kuitenkin on, että kotipaikkakunnallani kaksikielisyyttä sai hakea ainoastaan k- kirjaimen kohdalta sanakirjasta.

Miettiessäni uudelleen opintojeni suuntaa 2000-luvun alussa, muutin vuodeksi Helsinkiin. Siellä asuessani tutustuin uusien ystäväni kautta useisiin suomenruotsalaisiin. Ollessamme kesällä käymässä ystäväni vanhempien kesäasunnolla suomenruotsalaisten suosimassa Hangossa, ensireaktioni oli lähinnä huvittunut, kun huomasin erään suomenruotsalaisen kävelevän ympäri asuntoa Henry Lloydin villasukat jalassa. Itsekseni siinä sitten tuumin noiden merkkisukkien maksaneen omaisuuden ja hymyillen katselin omiin sukkiini: Meillä päin pohjoisessa kun joululahjaksi saadaan lämpimät, mummon tunteella kutomat villasukat.

Suomenruotsalaisuus on kuitenkin paljon muutakin kuin Gantin neuleita, Burberryn ruudullisia kaulahuiveja ja Longchampin käsilaukkuja. Tutustuessani yhä useampiin suomenruotsalaisiin, huomasin että heillä on huomattavasti tiiviimmät ystävyysuhteet kuin meillä suomalaisilla. Juhlat saadaan aikaan pienimmästäkin syystä ja kutsun saa tietenkin lähes kaikki mahdolliset tutut ja tuttujen tutut. Sain vaikutelman, että jokainen suomenruotsalainen tuntee jokaisen suomenruotsalaisen ja yhteisöllisyys kukoistaa.

Olen muotoillut pro gradu -työni tutkimuskysymyksen seuraavanlaiseksi: Minkälaiset ovat pääkaupunkiseudun nuorten suomenruotsalaisten sosiaaliset verkostot? Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää näiden sosiaalisten verkostojen sisältöä kuvaillen niiden ominaisuuksia ja mahdollisia erityispiirteitä. Erno Lehtinen ja Tuire Palonen (2005, 175) määrittelevät sosiaalisen verkoston toimijoiden ja näitä toimijoita yhdistävien suhteiden joukoksi. Toimijat voivat olla henkilöitä tai ne voivat olla kollektiivisia subjekteja kuten osastoja, organisaatioita, perheitä jne. Systemin perusajatus on siinä, että sen kautta välittyy resursseja, joiden avulla toimijat kytkeytyvät sosiaalisiksi verkostoksi. (emt, 175.) Tutkimukseni kantavana ajatuksena on tulkinta, jonka mukaan perheenjäsenistä, sukulaisista, naapureista, työkavereista, ystäväistä ja tuttavista muodostuneet verkostot ovat yksilöä ympäröiviä henkilöityneitä voimavaroja eli resursseja.

Sosiaalisten verkostojen ominaisuuksia lähden tutkimaan verkostoanalyysin avulla. Verkostoanalyysi ei ole yksittäinen tutkimusmenetelmä, vaan ennemminkin menetelmien joukko, joiden avulla kyetään kokoamaan ja hahmottamaan sosiaalisten rakenteiden monimuotoisuutta sekä näkemään sosiaalisten ilmiöiden riippuvuus toisistaan (Johanson, Mattila, Uusikylä 1995, 3).

Työni teoriaosuus perustuu Pierre Bourdieun näkemykseen sosiaalisesta pääomasta. Bourdieun (1998, 12) mukaan todellisuus koostuu suhteista. ”Välittömästi havaittavissa olevat oliot säilyvät ja ovat olemassa, olipa kyse ryhmistä tai yksilöistä, *erossa* ja *eron avulla*, siis sikäli kuin niillä on *suhteellisia asemia* suhteiden tilassa, joka on todellisin todellisuus.” Suhteiden tila on yksilöiden ja ryhmien käyttäytymisen todellinen alkuperä, vaikka se onkin

näkymätön ja sitä on aina vaikea tuoda empiirisesti ilmi. (Bourdieu 1998, 43.) Näin siis käsittelen aihettani käyttäen teoriapohjanani Bourdieun sosiaalisiin suhteisiin liittämää sosiaalisen pääoman teoriaa.

Johdannon jälkeen pro gradu–työssäni käsittelen tutkimuksen kaksi keskeisintä käsitettä, taustoittaakseni lukijalle hieman tutkimaani aihetta. Kolmantena esittelen käyttämäni tutkimusmenetelmää. Menetelmän uutuudesta ja saatavilla olevasta vähästä tietomäärästä johtuen, esittelen sen aika yksityiskohtaisesti lukijoilleni. Tämän toivon helpottavan kirjoittamani tekstinyymmärtämistä työni pidemmälle edetessä. Neljännessä luvussa siirryn kertomaan itse haastattelun toteutuksesta. Sen jälkeen siirryn työni teoriaosan ja analyysin kautta työni pohdinta osaan.

2 TUTKIMUKSEN KESKEISIMMÄT KÄSITTEET

2.1 Suomenruotsalaiset

Työni keskeisimmät käsitteet ovat luonnollisesti suomenruotsalaiset ja sosiaaliset verkostot. Aluksi esittelen tarkemmin tutkimukseni toista keskeisimmistä käsitteistä eli suomenruotsalaisuutta. Kuten jo Johdannossa mainitsin, suomenruotsalaisiksi kutsutaan pääasiallisesti ruotsia äidinkielenään puhuvia Suomessa asuvia Suomen kansalaisia. Suomenruotsalaisiksi kutsuttu väestöryhmä pitää yllä Suomen ruotsinkielistä kulttuuria, jota kutsutaan nimellä suomenruotsalaisuus. Ruotsin kielen varianttia, jota suomenruotsalaiset pääosin puhuvat, kutsutaan suomenruotsiksi. ([http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset.](http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset))

Suomenruotsalaisuuteen yhdistetään mielikuva suomessa kasvamisesta ja syntymisestä, joten maahanmuuttajia jotka ovat siirtyneet Ruotsista Suomeen ei pidetä suomenruotsalaisina. Yleensä suomenruotsalaiset tekevät muutenkin selkeän erottelun suomenruotsalaisen identiteetin ja ruotsalaisuuden välille. Tästä syystä moni suomenruotsalainen kutsuu itseään mieluummin ruotsinkieliseksi suomalaiseksi. ([http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset.](http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset))

2.1.1 Alkuperä

Yleisimmin hyväksytyyn käsitykseen mukaan suomenruotsalaisuuden juuret ovat Ruotsista varhaiskeskiajalla Suomeen suuntautuneessa muuttoliikkeessä. ”Suomalaiset” ja ”ruotsalaiset” ovat ajansaatossa sekoittuneet ja kielenvaihtoa on tapahtunut molempiin suuntiin; esimerkiksi Ruotsin vallan aikana monet vaihtoivat sukunimensä ruotsinkielisiksi joko vastaamaan tai auttamaan kohoavaa yhteiskunnallista asemaansa. Toisaalta maahan muuttaneet venäläiset, juutalaiset ja saksalaiset virkamiehet ja kauppiaat omaksuivat oman yhteiskuntaluokkansa kielen, joka oli silloin ruotsi. Tämän takia Suomessa asuu edelleen ruotsinkielisiä joilla on venäläinen sukunimi tai jotka ovat uskonnoltaan juutalaisia.

(<http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset>.)

Suomen ruotsinkieliset ovat mieltäneet itsensä suomenruotsalaisiksi vasta 1900-luvulta alkaen, jolloin käsitettä suomenruotsalainen alettiin käyttää. Siihen asti svekomaanit eli Suomen ruotsinmieliset ajattelivat, että Suomen ruotsinkieliset ovat ruotsalaisia erotuksena suomalaisista. Nykypäivänä suomenruotsalaisuutta ei enää samaisteta ruotsalaisuuteen. Suomenruotsalaisuutta pidetään erillisenä ilmiönä ikään kuin ”ruotsinkielisenä suomalaisuutena”. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset>.)

2.1.2 Asema, suhde valtaväestöön ja sijoittuminen

Suomenruotsalaiset ovat yksi Suomen vähemmistöryhmistä. Suomenruotsalaisten oikeudet on turvattu vahvasti muun muassa kielilainsäädännöllä. Suomenkielisessä kielenkäytössä suomenruotsalaisia pidetään yhtä lailla suomalaisina kuin äidinkielenään suomea puhuvia. Suomenruotsalaisten eturyhminä voidaan pitää esimerkiksi Ruotsalaista kansanpuoluetta (Svenska Folkpartiet i Finland) ja Svenska Finlands Folkting. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset>)

Vuonna 2002 Suomen kansalaisista 5,6 prosenttia oli suomenruotsalaisia. Lukumääränä tämä vastaa 290 251 äidinkielenään ruotsia puhuvaa suomalaista. (Fjalar Finnäs 2004, 5-7.) Suomessa on 23 kuntaa, jossa on ruotsinkielinen asukasenemmistö. Esimerkiksi Närpiössä asukkaista on 92 prosenttia ruotsinkielisiä ja Tammisaaressa vastaava luku on 82. Näin ollen näiden kuntien ensisijainen virallinen kieli on ruotsi.

2.1.3 Käsitys ruotsinkielisestä eliitistä

Käsitys suomenruotsalaisesta eliitistä selittyy ainakin osin ruotsinkielisen hallinnon ajalta ja osin taas nimekkäiden omistajasukujen näkyvyydellä julkisuudessa. (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset>.) Tutkimusten mukaan suomenruotsalaisten

ja muun Suomen valtaväestöön kuuluvien suomalaisten välillä ei ole elinkeinorakenteessa suuria eroja. Ruotsinkielisistä jonkin verran suurempi osuus saa tulonsa maataloudesta. Tilastollisesti kaikkein ruotsinkielisin ammatti on kalastaja. Myös työttömyysaste on suomenruotsalaisten keskuudessa keskimäärin matalampi kuin suomenkielisillä kansalaisilla. (Fjalar Finnäs 2004, 26 – 2.)

2.2 Sosiaaliset verkostot

Sosiaaliset verkostot representoivat vähemmän formaalia sosiaalista rakennetta. Sosiaalisten verkostojen sisällä asemat, säännöt ja auktoriteetit ovat erittäin epämuodollisia. Sosiaalisissa verkostoissa sen jäseniä, asemia, resursseja ja sääntöjä luonnehtii liikkuvuus. Yhteisymmärrys suostuttelusta keinona pakkokeinojen sijaan kuvaa toimijoiden osallistumista ja interaktiota, määritellen myös rajat ja asemat (paikat) verkon solmukohtina toimiville jäsenille. Yksittäinen verkosto voi kehittyä luonnollisesti tai se voi olla sosiaalisesti muodostettu jotakin tiettyä jaettua resurssia koskevan intressin takia (esim. ympäristönsuojeluryhmät ja naisasialiikkeet). (Lin 2001, 38.)

Yleisesti ottaen sosiaalinen verkosto voi olla koostunut useilla eri alueilla useiden eri intressien vuoksi. Erilaiset intressit linkittävät verkoston solmukohtia (jäseniä) verkoston eri osiin. Verkoston solmukohtana olemisen mahdollistaa suorasti tai epäsuorasti potentiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuden verkoston muiden solmukohtien kanssa. Resurssit, jotka sisältyvät näihin solmukohtiin, muodostuvat yksilön sosiaaliseksi pääomaksi. Kuten edellä kuvatussa voi päätellä, sosiaalinen pääoma reflektoi paljon muuta kuin pelkkiä verkoston solmukohtien persoonallisia resursseja. (Lin 2001, 38.) Esimerkiksi ystäväsi polkupyörä voi olla sinun sosiaalista pääomaa. Voit käyttää sitä saavuttaaksesi jonkun tietyn tavoitteen, mutta sinun täytyy palauttaa se käytön jälkeen takaisin ystäväillesi. (Lin 2001, 56.)

Koska yksityiset toimijat voivat olla jäseninä myös joissakin hierarkkisissa rakenteissa tai muissa verkostoissa, he omaavat myös näiden verkostojen sisältämät resurssit. Näiden resurssien voidaan ajatella sijaitsevan kokoajan pääresurssin, joka on pääasiallinen syy

kanssakäymiseen, takana. Esimerkiksi yksilöt voivat olla kanssakäymisessä keskenään yhteisesti jaetun intressin kuten asekontrollin tai aborttikysymysten takia, mutta samalla he tuovat kanssakäymisen kontekstiin heidän muita persoonallisia ja toiminnallisia resursseja. Näitä resursseja voivat olla esimerkiksi omat työ- ja auktoriteettiasema, terveys, yhteydet uskonnollisiin instituutioihin ja poliittisiin puolueisiin. Myös oman aviopuolison, omien sukulaisten, ystävien ja työtovereiden verkostot ja resurssit ovat liitettävissä näihin resursseihin. Täten interaktioita pitäisi analysoida ja ymmärtää yksilöiden välisten suhteiden ja niihin liittyvien suhdemuodostelmien lisäksi myös interaktiomuodostelmiin liittyviksi resurssikuvioksi. (Lin 2001, 38.)

Lin (2001, 39) on käsitellyt myös syitä yksilöiden kanssakäymiseen ja yhteenliittymiseen. Yksi syy kanssakäymiseen on yksilöiden jakama tunteellisuus. Näitä tunteita ovat esimerkiksi kiintymys, kunnioitus, sympatia ja toisista pitäminen. (Homans 1950, 37-40; Linin 2001, 39 mukaan). Tärkeä laajennus tähän tunteisiin perustuvaan kanssakäymishypoteesiin on oletus homofiiliasta. Homofiilihypoteesi on tunnettu myös niin sanottuna ”kuten minä” –hypoteesina (like me- hypothesis). Tällä tarkoitetaan sitä, että sosiaalisilla suhteilla on tapana keskittyä yksilöiden välille, jotka jakavat samanlaiset elämäntyyliä ja sosioekonomiset luonteenpiirteet. Tutkimukset ovat osoittaneet, että sosiaalista kanssakäymistä tapaa esiintyä saman tai hyvin lähekkäisten sosiaalisissa asemassa olevien henkilöiden välillä. (Lin 2001, 39.)

Jos oletamme ”kuten minä” -hypoteesin tapaan, että sosioekonomiset luonteenpiirteet ja elämäntavat vaikuttavat yksilöihin, heidän hierarkkisiin asemiin ja verkostopaikkoihin sisältyviin resursseihin, silloin kanssakäymisen homofiiliaperiaate merkitsee positiivista suhdetta yksilöiden välillä joilla on samanlaiset resurssit ja samanlainen määrä interaktioita. Tämä johtuu siitä, että sosiaalisten asemien samanlaisuuden oletetaan karakterisoituvan resurssien samanlaisuuden ja määrän takia. Lähdettäessä resurssinäkökulmasta, päädytään oletukseen, että yleisimmin interaktiot tapahtuvat saman tai lähekkäisten sosiaalisten asemien toimijoiden välillä hierarkiassa. (Lin 2001, 39.) Tätä ”kuten minä” -hypoteesia tulen testaamaan myöhemmin tulkintaosuudessa.

2.2.1 Sosiaalinen vuorovaikutus ja sen seurauksia

Tutkittaessa sosiaalisia verkostoja, sosiaalinen vuorovaikutus on olennainen osa tutkimusta, sillä sosiaalista verkostoa ja sen jäseniä ei olisi olemassa ilman jäsenien välistä vuorovaikutusta.

Sosiaalisesta vuorovaikutuksesta on kahdenlaisia etuja, instrumentaalisia eli välineellisiä tavoitteisiin tähtääviä ja ekspressiivisiä hyvinvointiin liittyviä etuja (Lin 1999). Kanssakäyminen muiden kanssa tuottaa hyvinvointia, mutta hyvinvointiin liittyviin etuihin on vaikea liittää selkeää tavoitetta. Osa sosiaalisen kanssakäymisen hyvinvointiin liittyvistä eduista, kuten esimerkiksi jälleennäkemisen riemu tai kosketuksen tuottama mielihyvä tulee käyttöön heti vuorovaikutustilanteessa. Vuorovaikutukseen liittyvät tunnetilat ovat ongelmallisia sosiaalisen rakenteen ja sen seurausten erottamisessa, koska ne saattavat aktivoitua vuorovaikutustilanteessa ja lakata vuorovaikutustilanteen loputtua. (Johanson & Siivonen 2004, 11.)

Sosiaalisen vuorovaikutuksen myönteisten ja kielteisten vuorovaikutusten tarkastelu on tähän mennessä pääasiallisesti kulminoitunut tiiviin suhderakenteen ja löyhän suhderakenteen välisten etujen ja haittojen väliseen vertailuun. Sosiaalisessa rakenteessa esiintyvien suhteiden määrä on keskeinen instrumentaalisten välineellisten etujen syntyperusta. Tiivis suhderakenne, jossa sosiaalisia suhteita on paljon, tuottaa hyvinvointiin liittyviä ekspressiivisiä etuja ja tiivis suhderakenne voi myös helpottaa taloudellista vaihtoa, joka on taas välineellinen etu. (Johanson & Siivonen 2004, 11.) Tiiviin suhderakenteen tuottama instrumentaalinen hyöty taloudellisen vaihdon helpottumisena on julkishyödyke. Kun tiiviin rakenteen synnyttämä luottamus ja vastavuoroisuuden normit ovat voimassa, kaikki sosiaalisen rakenteen jäsenet hyötyvät niistä ja sen lisäksi he pystyvät vaihtamaan taloudellisia etuja ilman muodollisia sopimuksia, mikä puolestaan vähentää transaktiokustannuksia (Coleman 1988).

Tiiviin suhderakenteen tuottama hyöty voi olla ilmeinen, mutta välineelliset hyödyt ovat Johansonin ja Siivosen mukaan (2004, 12) silti vain hyvinvointiin liittyvien etujen sivutuote.

Välineelliset edut tulevat esiin vasta kun sosiaalisen kanssakäymisen jatkuvuus on taattu. Toisin sanoen ajatus siitä, että tiivistä sosiaalista rakennetta voisi käyttää välineellisen hyödyn aikaansaamiseksi, on liian yksioikoinen. Joka tapauksessa tiiviiden rakenteiden tietoinen luominen on varsin yleistä. Loppujen lopuksi olennaista tässä on tiiviin sosiaalisen rakenteen tuottamiin etuihin liittyvä epävarmuus. Kun sosiaalisen rakenteen tiiviiden ja hyvinvointiin liittyvien etujen välinen suhde ei ole deterministinen, niin tiiviin sosiaalisen rakenteen tietoinen luominen tarkoittaa pääoman kielellä riskisijoitusta ja sijoituksen riski kasvaa edelleen, jos viimeisimpänä tarkoituksena on tuottaa tiiviin sosiaalisen rakenteen mahdollistamia välineellisiä etuja. (em., 12.)

3 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimusmenetelmänäni tulen käyttämään sekoitusta kvantitatiivisesta ja kvalitatiivisesta tutkimusotteista. Tekemäni henkilökohtaiset haastattelut mahdollistavat hyvin sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisten tulkintamenetelmien käytön. Jonkin verran käytän analyysiosuudessa myös vertailevaa tutkimusotetta, sillä miehet ja naiset olivat haastatteluissani lähes yhtä edustettuina. Tahdon kuitenkin jo tässä vaiheessa korostaa, että vertailevuudella en kuitenkaan pyri minkäänlaisiin yleistettävyyksiin. Vertailuni tulokset pätevät siis ainoastaan oman tutkimukseni aineiston sisällä.

Alkulan, Pöntisen ja Ylöstalon (1999, 20) mukaan tutkimuskohteessa on aina erilaisia prosesseja ja rakenteita, joita pystytään mittaamaan vain osittain. Siten kvantitatiivinen aineisto on aina osaprojektio tutkimuksen kohteesta, enemmän tai vähemmän kuvainnollisella tasolla kuvattuna. Kvantitatiivisen tutkimuksen mielekkyyden peruskysymys on se, missä määrin tutkittavan ilmiön peruspiirteet ovat systemaattisesti mitattavissa, tai missä määrin tutkittavasta ilmiöstä voidaan ottaa erilleen osia, jotka ovat mitattavissa. Kvantitatiivisella tutkimuksella voidaan kuvata tutkittavan ilmiön rakennetta eli sitä, minkälaisista osioista se koostuu, löytyykö niistä erilaisina riippuvuuksina ilmenevää systematiikkaa, minkälaisia yhteyksiä osien välillä on (esimerkiksi vuorovaikutussuhteet) ja minkälaisia muutoksia ilmiössä tapahtuu. Itse en voi kiinnittää tutkimuksessani huomiota viimeksi mainittuun muutoksen elementtiin, sillä en ole tehnyt vastaavaa tutkimusta suomenkielisille nuorille, joihin voisin tuloksia vertailla. (em., 20)

Kvantitatiivisen menetelmän yhtenä hyvänä puolena voidaan nähdä asioiden esittäminen pelkkien numeroiden avulla. Tällä tavoin se pelkistää aina empiirisiä havaintoja. Koska haastateltavien henkilöiden määrä on kuitenkin tutkimuksessani suhteellisen suppea (7 henkilöä), päätin ottaa mukaan myös jonkin verran haastatteluiden kvalitatiivista analyysintapaa. Mielestäni kvalitatiiviselle tutkimusotteelle tyypillisten tulkintatapojen mukaan tuominen analyysivaiheeseen tuo tutkimukseen elävyyttä ja syvyyttä, jotka olisivat herkästi saattaneet jäädä puuttuman pelkkiä määrällisiä otteita käyttäessä. Kuten Alkula ym. (1999, 13) ovat todenneet: ”Kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset menetelmät samoin kuin niiden

sisäiset vaihtoehdot ja erilaiset menettelytavat voivat täydentää toisiaan.”

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta. Samanaikaisesti tapahtumat muovaavat toinen toistaan ja mahdollista onkin löytää monensuuntaisia suhteita. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kohteen mahdollisimman kokonaisvaltaiseen tutkimiseen. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2003, 152.) Koska haastateltavien lukumäärä ei mahdollista yleistettävyyttä, tällä kvalitatiivisen tutkimusotteen mukaan tuomisella pyrin lähemmäksi tätä kohteen kokonaisvaltaisempaa tutkimista.

Tutkimusmenetelmänä käytän verkostanalyysia. Verkostanalyysissa verkostot tulee yleensä ymmärtää vain analyttisenä käsitteenä, joka liittyy tapaan koota ja käsitellä tutkimusaineistoa. Käyttämässäni verkostanalyysin menetelmässä verkostot käsitetään informaatiokokoelmana jostain rajatusta joukosta havaintoyksiköistä ja niiden välisistä suhteista. Nämä havaintoyksiköt voivat olla toimijoita (esimerkiksi henkilöitä, organisaatioita tai valtioita), tapahtumia (esimerkiksi sotia tai joitakin kokouksia) tai muita kiinnostavia ilmiöitä (esimerkiksi lakiehdotukset tai poliitikkojen vaalikampanjat), joiden välisiä suhteita tarkastellaan. Havaintoyksikköinä minun tutkimuksessani ovat yksilölliset toimijat eli yksittäiset suomenruotsalaiset henkilöt. Verkostanalyysissa kiinnostuksen kohteena ovat siis ensisijaisesti havaintoyksiköiden väliset suhteet, eivät niihin liittyvät ominaisuudet. (Johanson ym. 1995, 7.)

Verkostanalyttisessä tutkimusperinteessä sosiaalisten suhteiden pelkistetty rakenne edustaa mahdollisesti arvokasta voimavaraa. Näiden voimavarojen avulla yksilöt, ryhmät tai organisaatiot voivat edistää omaa asemaansa. Sosiaalisen pääoman tutkimuksen yleistymisen myötä sosiaaliset verkostot esittäytyvät voimavaroja välittävinä kanavina enemmän kuin itse voimavaroina. Tämä tulkinta johtaa osaksi siihen, että itse sosiaalisten verkostojen rakennetta ei tarvitse selittää tarkasti, vaan riittävään suhteiden tulkintaan riittää usein verkostojen muodostamien välityskanavien olemassaolon toteaminen. Tällöin täytyy kuitenkin muistaa, että verkoston välityskanavia korostava tulkinta kiinnittää huomion pääsyyn näiden arvokkaiden voimavarojen lähteille, mutta pelkkä pääsy sinne ei välttämättä

takaa mahdollisuutta niiden käyttöön (Janhonen, Johanson & Nikkilä 2005, 228.) Tämä minun on myös syytä pitää mielessäni aineistoa analysoidessani, sillä oma tulkintani tulee lähentymään juuri tällaista välityskanavia korostavaa tulkintaa.

3.1 Verkostoanalyysi yhteiskuntatieteissä

1960-luvulla verkostoanalyysi alkoi vahvasti juurtua yhteiskuntatieteisiin. Tätä ennen tutkimusmetodilla oli ollut vahva psykologis-antropologinen perusväritys. Teknisten innovaatioiden lisäksi tätä juurtumista mahdollistivat myös suuret yhteiskunnalliset muutokset, jotka ravistelivat läntisiä teollisuusmaita. Esimerkkinä näistä muutoksista voidaan mainita perheinstituution mureneminen ja sen seurauksena syntyneet uudet sosiaaliset rakenteet ja hyvinvointivaltion rakentamisen yhteydessä syntyvä monimutkaisen poliittis-hallinnollinen päätöksentekojärjestelmä. (Johanson ym. 1995, 10 - 11.)

Sosiaalisten verkostojen analyysistä syntyi 1960-luvulla yksi sosiologian behavioraalisen perinteen keskeinen tutkimusalue. Useimpien tutkimusten taustalla olivat sosiologian perinteiset kysymyksenasettelut yksilön ja yhteisön välisen suhteen merkityksestä. Sosiaalisten verkostojen analyysi on ollut tyypillisimmillään yksilötasoisten egokeskeisten verkostojen analyysia. Sosiaalisia tukiverkostoja pidetään resursseina, jotka muodostuvat yksilön tuttavista ja ystäväistä. Nämä ihmiset auttavat yksilöä selviytymään arkipäivän ongelmista ja mahdollisista kriiseistä. (Walker ym. 1993; Johanson ym. 1995, 12.) Nämä tutkimukset osoittivat paitsi sosiaalisten suhteiden tiheyttä, myös sitä kuinka erilaisilla sosiaalisilla ryhmillä on hyvin erilaiset mahdollisuudet hyödyntää vuorovaikutusverkostojen kautta syntyviä resursseja ja sosiaalista pääomaa. Tutkimukset siirsivät sosiaalisten verkostojen painopistettä suorien kontaktien analyysista kohti välillisten sosiaalisten suhteiden analyysia. (Johanson ym. 1995, 12 – 13.) Nämä edellä kuvailemani asiat ovat hyvin lähellä myös omia oletuksiani, joiden perusteella olen aiheeni valinnut. Tästä syystä verkostoanalyysi sopii mielestäni erityisen hyvin tutkimusmetodikseni.

Verkostoanalyysin avulla on keskitytty tutkimaan muun muassa valtaa ja eliittiverkostoja, erilaisia organisaatioverkostoja ja politiikkaverkostoja. Itse kuitenkin keskityn tutkimaan ainoastaan edellä mainitsemiani egokeskeisiä verkostoja, joiden tutkiminen on ollut verkostoanalyysissä tyypillisintä.

3.2 Suomalainen tutkimus

Suurin osa jo tehdyistä verkostoanalyysitutkimuksista ovat ulkomaisia. Vaikka myös Suomessa empiiristä verkostotutkimuksia on jonkin verran tehty, suomalaiset tutkimukset ovat enneminkin poikkeuksia kuin sääntöjä. Johansonin väittämän mukaan (1995, 25 – 26) suomalainen verkostotutkimus ei näin ollen olekaan vielä varsinaisesti ”juurtunut” suomalaiseen yhteiskuntatieteeseen. Tuon vuoden 1995 Johansonin kommentin jälkeen Suomessa on kuitenkin huomasti edistytty verkostotutkimuksen saralla. Kuitenkin tutkimuksen voidaan sanoa edelleen olevan lapsen kengissä, verrattaessa sitä muihin yhteiskuntatieteessä vallitseviin tutkimussuuntauksiin. Itsekin huomasin tämän suomalaisen verkostotutkimuksen vähäisyyden etsiessäni verkostoanalyysia koskevaa kirjallisuutta; Sitä on saatavana erittäin rajallisesti ja internetistä löytyvän aineiston ominaispiirteenä on juuri tämä artikkeleiden englanninkielisyys.

Suomenruotsalaisten sosiaalista pääomaa on tutkinut aiemmin muun muassa Markku T. Hyypä. Hän on kuitenkin tutkinut ainoastaan sosiaalisen pääoman vaikutuksia suomenruotsalaisten hyvinvointiin ja terveyteen. Hyypä todisti tutkimuksellaan suomenruotsalaisten elävän pidemmän ja terveemmän elämän kuin muu suomen valtaväestö ja perusteli tämän johtuvan suomenruotsalaisten laajasta sosiaalisesta pääomasta. (Hyypä 2002.) Itselleni ei välttämättä Hyypän tutkimuksista ole niin paljoa hyötyä kuin voisi ensin kuvitella, sillä oma aiheeni liittyy itse sosiaalisten suhteiden tutkimiseen, ei niiden mahdollisesti mukanaan tuomaan hyvinvointiin. Hyypä ei ole myöskään tehnyt tutkimustaan verkostoanalyysia apuna käyttäen, joten yhteiset tekijät saattavat löytyä ainoastaan itse suomenruotsalaisuudesta ja sosiaalisesta pääomasta sen laajassa merkityksessä.

3.3 Verkostoaineistot ja niiden hankinta

Keskeinen ero verkostoaineiston ja tavallisen kyselytutkimuksessa kerätyn aineiston välillä on se, että verkostoaineistossa selvitetään ensisijaisesti yhteyksiä toimijoiden välillä pikemminkin kuin toimijoiden ominaisuuksia. Toimijoiden ominaisuuksia voidaan kuitenkin käyttää myös verkostoaineiston analyysin osana. (Johanson ym. 1995, 27.)

Erottelu toimijoiden ominaisuuksiin ja toimijoiden välisiin suhteisiin on käsitteellisesti selkeä. Verkostoaineisto muodostuu vähintään yhdestä toimijajoukossa mitatusta suhdemuuttujasta. Suhdemuuttujat mittaavat jotain yhteyttä kahden toimijan välillä. Tällainen yhteys voi olla esimerkiksi henkilöiden välinen ystävyysuhde. (Johanson ym. 1995, 27.) Itse aion keskittyä tutkimuksessani pääasiallisesti näiden edellä suhdemuuttujien tarkasteluun. Ominaisuuttujat mittaavat puolestaan toimijoiden ominaisuuksia. Näitä muuttujia voivat olla esimerkiksi ikä, sukupuoli tai yrityksen henkilöstömäärä. (emt., 27.)

Havaintoyksikkö viittaa verkostoaineistossa siihen asiaan, jonka suhteita kyseisessä aineistossa on mitattu. Suurin osa verkostoaineistoista on kerätty yksittäisiltä henkilöiltä, joilta on kysytty heidän sosiaalisista suhteistaan. Tällöin *Yksilö* on tapauksen havaintoyksikkö. (Johnson ym. 1995, 27.) Näin tulee olemaan myös pro gradu työssäni.

3.4 Verkostoaineiston ulottuvuudet

Verkostoaineisto voidaan määritellä ulottuvuuksien perusteella, joita niihin sisältyy (Wassermann – Faust 1994; Johanson ym. 1995, 28). Yksiulotteinen verkostoaineisto on yleisin verkostoaineistoiden muoto. Yksiulotteisessa verkostoaineistossa esiintyy suhteita ainoastaan yhden toimijajoukon välillä. Esimerkiksi yhden koululuokan oppilaiden välisten ystävyysuhteiden analysointi johtaisi tällaiseen yksiulotteiseen verkostoaineiston tarkasteluun.

Kaksiulotteinen verkostoaineisto sisältää tietoa joko kahdesta toimijajoukosta tai yhdestä toimijajoukosta, joka osallistuu erityyppisiin tapahtumiin. Tapahtumat kattavat tässä kaikenlaisen osallistumisen aina epämuodollisista kokoontumisista virallisiin organisaatiojäsenyyksiin. (Johanson ym.1995, 30.)

Kolmas verkostoaineiston tyyppi on egokeskeinen verkostoaineisto, jota tulen aineistonkeruussani käyttämään hyödyksi. Se ei jäseny aineiston sisältämien ulottuvuuksien perusteella, vaan sen perustana ovat yhden yksittäisen toimijan suhteet. Yksiulotteisessa aineistossa jokainen toimija voi olla yhteydessä, ainakin teoreettisesti, kaikkiin muihin toimijajoukon jäseniin. Kaksiulotteisessa verkostossa yhden toimijajoukon jäsenillä on mahdollisuus, jälleenkerran ainakin teoreettisesti, olla yhteydessä jonkin muun toimijajoukon kaikkiin edustajiin. Egokeskeinen verkostanalyysi perustuu vähän toisenlaiselle ajatukselle, sillä sen lähtökohtana ovat ainoastaan yhden toimijan suhteet. Egokeskeinen verkostanalyysin lähtökohtana on individualistinen näkemys sosiaalisiin suhteisiin. Egokeskeinen aineisto muodostuu egosta, eli verkoston kiinnekohdasta ja muista toimijoiden ryhmästä (alter), joihin egolla on suhde. (Johanson ym. 1995, 30 – 31.) Egokeskeiset verkostot ovat yleensä epävirallisia ja egolla on syvyydeltään ja voimakkuudeltaan erilaisia suhteita verkoston muihin jäseniin eli altereihin (Lehtinen & Palonen 2005, 175). Aineiston toimijoiden ei välttämättä tarvitse olla yksilöitä. Analyysin pohjaksi käy yhtä hyvin kollektiivisten toimijoiden, kuten valtioiden tai organisaatioiden väliset yhteydet. Egokeskeisen verkostanalyysin hyvänä puolena voidaan pitää sitä, että sen avulla pystytään tutkimustaloudellisesti erittelemään sosiaalisen verkostorakenteen peruspiirteitä osana normaalia survey- tyyppistä lomaketutkimusta. (Janhonen ym., 228.)

3.5 Verkostoaineiston rajaaminen

Toisin kuin tavallisessa tilastollisessa tutkimuksessa verkostanalyysissa otostamiseen liittyvät tekniikat ovat kehittymättömiä. Selvää ei myöskään ole pystytäänkö verkostoaineistoja kaikissa tapauksissa edes määrittelemään tilastollisten kriteerien edellyttämällä tavalla. (Johanson ym. 1995, 32.) Omassa työssäni en pyri resurssieni

rajallisuuden takia saavuttamaan minkäänlaista yleiskuvaa suomenruotsalaisten sosiaalisista verkostoista. Työni tavoitteena on olla lähinnä suuntaa antava ja enemmänkin tapaustutkimusta kuin kattavaa otantaa muistuttava, joten rajasin aineistoni kattamaan 7 haastateltavaa henkilöä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Eskolan ja Suorannan (1999, 16) mukaan osallistuvuus on keskeistä suurelle osalle laadullista tutkimusta. Osallistuminen tutkittavien elämään ei kuitenkaan ole ehdoton välttämättömyys kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Omaa tutkimustani suunnitellessa näin osallistuvuuden sen verran tärkeäksi osatekijäksi, että päätin suorittaa kyselylomakkeiden täytön kahdenkeskeisessä haastattelutilanteessa. Vaihtoehtoinen tapa olisi ollut esimerkiksi lähettää lomakkeet haastateltaville postitse. Käytän jatkossa näistä läpikäymistäni lomakkeentäyttötilanteista termiä haastattelu, juuri tämän osallistuvuuden korostamisen takia.

4.1 Harkinnanvarainen otanta

Laadullisen tutkimuksen yksi usein esiintyvistä ominaispiirteistä on keskittyminen varsin pieneen määrään tapauksia. Tällöin pyrkimyksenä on analysoida näitä tapauksia mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston tieteellisyyden kriteeri on siis näin ollen laatu eli käsitteellistämisen kattavuus ei sen määrä. (Eskola ym. 1999, 18.)

Valitsin tutkimukseeni harkinnanvaraisesti haastateltaviksi 7 nuorta suomenruotsalaista pääkaupunkiseudulta. Kaikki 7 haastateltavaa ovat iältään 20 - 30 vuoden väliltä. Kohderyhmäksi valitsin nuoret, koska itse sijoitun juuri tuon ikähaarukan keskelle ja näin ollen olen oletettavasti lähes samanlaisessa elämäntilanteessa kuin haastateltavat. Itse olen kokenut, että opiskelijoiden ollessa lähellä valmistumistaan, sosiaalisista verkostoista voi olla apua tulevaisuutta suunniteltaessa (esimerkiksi töitä haettaessa). Näin nuorten sosiaalisten verkostojen tutkiminen on minulle asian omakohtaisuuden vuoksi erityisen kiinnostavaa. Pyrin valitsemaan haastateltaviksi nuoria, jotka asuvat ympäri pääkaupunkiseutua, jotta saisin tutkimukseeni mahdollisimman värikkään kuvan nuorten suomenruotsalaisten sosiaalisista verkostoista.

Pyrin myös valitsemaan haastateltavani niin, että vältyn käsittelemästä esimerkiksi vain yhden tietyn ystäväpiirin suomenruotsalaisia. Tällä tarkoitan konkreettisesti sitä, että

haastateltavani ovat lähtöisin eri alueilta ja heidän verkostonsa ovat näin myös jonkin verran toisistaan poikkeavia. Tasapuolisuuden vuoksi valitsin haastateltavikseni neljä miespuolista ja kolme naispuolista henkilöä. Osa haastateltavista on minun omia ystäviäni ja osa taas on hyvän ystäväni tuttuja ja tutun tuttuja. Ystäväni oli kertonut heille työni aiheesta ja he olivat olleet erittäin innokkaita osallistumaan haastattelutilanteisiin. Ystäväni antoi minulle näiden henkilöiden puhelinnumerot, joten sovin haastatteluajankohdat heidän kanssaan puhelimitse.

4.2 Operationalisointi

Maailman käsitteellinen ymmärtäminen, joka on kvalitatiivisen tutkimuksen tehtävä, ei eroa muunlaisen tieteellisen tutkimuksen yleisestä tehtävästä. Tässä tavoitteessa tarvitaan teoreettisia käsitteitä ja niitä vastaavia empiirisiä käsitteitä. (Eskola ym. 1999, 75.) Operationaalistamisen tavoitteena on tuottaa yleisen viitekehyksen osille eli teoreettisille käsitteille vastineet, joita voidaan empiirisesti mitata. (Lehtinen 1991, 17.)

Ihmistieteissä teoreettiset käsitteet ovat yleensä operationalisoitu useimmiten kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomakkeet liitetään yleensä ihmistieteissä kvantitatiiviseen tutkimusperinteeseen. (Eskola ym. 1999, 75.) Huolimatta edellisestä olen itse kuitenkin valinnut operationalisointitavakseni juuri nämä kyselylomakkeet. Mielestäni käsite sosiaalinen verkosto on yksinkertaisimmin käännettävissä empirian kielelle juuri tällaisen tarkan kyselylomakkeen avulla. Vaikka kyselylomakkeiden käytön joku voisi yhdistää kvantitatiiviseen tutkimusperinteeseen, ei niiden suhteellisen vähäinen määrä mielestäni estä niiden kvalitatiivista analysointia.

4.3 Kyselylomake

Valitsin tutkimuksessani käytettäväksi kyselylomakkeen pohjaksi Hollantilaisen Martin Van Der Gaagin kehittelemän haastattelulomakkeen, jossa kysymykset ovat täsmällisiä ja vastaustapa tarkkaan määritelty. Van Der Gaag on käyttänyt lomaketta vuoden 2001

tutkimuksessaan, jolloin hän selvitti Hollantilaisen työväestön (18 – 60-vuotiaiden) sosiaalisia suhteita. Kyselylomake koostui kolmesta osasta, joissa jokaisella on oma teemansa. Nämä kolme aineistonkeruutekniikkaa ovat nimituottajatekniikka (alkuperäinen muotoilu McCallister & Fisher, 1978), asematuottajatekniikka (alkuperäinen muotoilu Lin & Dumin, 1986) ja voimavaratuottajatekniikka (alkuperäinen muotoilu Snijders, 1999). Van Der Gaagin (2003, 2) mukaan jokainen käyttämäni tekniikoista tarjoaa hieman erilaisen näkökulman yksilöiden sosiaaliseen pääomaan. Itse käytän työssäni Van der Gaagin muotoilemia lomakkeita, joten en ole nähnyt tarpeelliseksi perehtyä tarkemmin lomakkeiden alkuperäisiin muotoiluihin.

Van Der Gaagin (2003, 2) vuosina 1999 - 2000 keräämän tutkimusaineiston perusteella Hollantilaisilla työikäisillä on neljä erilaista indikaattoreiden ryhmää, joista jokainen viittaa eri sosiaalisen pääoman aspektiin. Nämä neljä indikaattoria ovat sosiaalisen pääoman arvovaltaisuus, verkoston laaja-alaisuus, konkreettisten resurssien saatavuus ja verkoston monimuotoisuus. Lisäksi näillä neljällä eri indikaattoriryhmällä on mahdollisuus ennustaa neljää erilaista sosiaalisen pääoman seurausta. Henkilökohtaiset tulot (1) ja arvostus (2) ovat parhaiten ennustettavissa arvovaltaisen sosiaalisen pääoman perusteella. Tuntemalla ihmisiä, jotka ovat auttaneet henkilöä löytämään nykyisen työnsä (3) tai nykyisen asuntonsa (4) kertoo taas sosiaalisen pääoman laaja-alaisuudesta. (Van Der Gaag 2003, 2.)

Van Der Gaag (2003, 4) muistuttaa, että mitattaessa sosiaalista pääomaa, tärkeitä ovat sekä muun muassa Bourdieun (1980) korostama sosiaalisen pääoman volyyymi että myös sen monimuotoisuus. Sosiaalisen pääoman volyyymia on perusteltu yksinkertaisesti sillä, että mitä suurempi ja laajempi sosiaalinen pääoma henkilöllä on, sitä paremmin se mahdollistaa yksilön tavoitteiden saavuttamisen. Monimuotoisuutta on perusteltu taas argumentilla, jonka mukaan spesifit resurssit ja suhteet ovat paikannettavissa ja saavutettavissa paljon menestyksekkäämmin kun verkostossa esiintyy mahdollisimman paljon monimuotoisuutta. Verkoston monimuotoisuus siis johtaa näin ollen parempaan sosiaaliseen pääomaan. Komanneksi Van Der Gaagin (2003, 5) mukaan on huomioitava myös mittaukset, jotka pohjautuvat erityisille resursseille verkostossa. Tämä perustuu hypoteesiin, jonka mukaan positiivinen sosiaalinen pääoma perustuu osin korkeasti arvostettujen henkilöiden läsnäoloon

yksilöiden verkostoissa. Useat sosiaalisen pääoman mittausyritykset ovat keskittyneet mittaamaan vain yhtä yllä esitellyistä sosiaalisen pääoman ominaisuuksista. Jokatapauksessa useamman sosiaalisen pääoman ominaisuuden mittaaminen on tarpellista, jotta voidaan tutkia yksityiskohtaisemmin sosiaalista pääomaa. Idelaalisesti tämä johtaa indikaattoreiden käyttöön, jotka viittaavat jokainen yksittäiseen olennaiseen sosiaalisen pääoman aspektiin. (Van Der Gaag 2003, 5.)

Van Der Gaagin tutkimusmenetelmä noudattaa induktiivisen päättelyn kaavaa. Saadusta datasta pyritään erottamaan erilliset piirit, jotka ovat identifioitavissa korreloivien mallien avulla eri sosiaalisen pääoman kohtiin. Nämä mallit asettavat vastakkain sosiaaliset resurssit, jotka ovat saavutettavissa joko itsenäisesti ei-korreloiden tai samanaikaisesti, jolloin resurssit korreloivat positiivisesti. (Van Der Gaag 2003, 5.)

Jotta Van Der Gaagin kyselylomake olisi työhöni sopiva, jouduin jättämään joitakin alkuperäisiä kysymyksiä pois, lisäämään kysymyksiä tai muuntamaan hieman joidenkin kysymysten muotoa. Seuraavaksi esittelen yksityiskohtaisemmin tutkimuksessa käyttämäni Van Der Gaagin lopulliseen muotoon saattamat mittausinstrumentit. Kyselylomakkeet löytyvät kokonaisuudessaan työni liitteistä.

4.3.1 Nimituottajatekniikka

Nimituottajatekniikka (name generator) on vanhin käytetty menetelmä egokeskeisessä verkostoanalyysissä (Janhonen ym. 2005, 229). Nimituottajatekniikka perustuu kaksivaiheiseen prosessiin, jonka ensimmäisessä vaiheessa tarkastelun kohteena oleva ego vastaa kysymyksiin nimeämällä tietyn äärellisen määrän altereita. Toisessa vaiheessa vastaajalta selvitetään suhteeseen ja itse altereihin liittyviä piirteitä (esimerkiksi suhteen taajuus, altereiden piirteet ja keskinäiset suhteet) (Janhonen ym. 2005, 229). Egon kontaktit altereihin voidaan määritellä roolin (työ, naapuruus), sisältöalueen (työasiat, perhe-elämä) tai suhteen syvyyden perusteella (arkaluontoiset tai tärkeät asiat) (Lin 2001). Nimituottajatekniikan etuna on sen tuottama rikas aineisto, joka mahdollistaa moniulotteisen

erittelyn. Tekniikan ongelmana kuitenkin on aineistonkeruun työläys varsinkin, jos aineistoon halutaan sisällyttää myös alttereiden välisiin suhteisiin liittyvää tietoa. (Janhonen ym. 2005, 230.)

4.3.2 Asematuottajatekniikka

Asematuottajatekniikan (position generator) käyttö liittyy sosiaalisen pääoman voimavaroja painottavan näkökulman kehittämiseen ja viime aikoina erityisesti Nan Linin käsityksiin sosiaalisista voimavaroista (kts. esim. Lin 2001). Tekniikan perusjaatuksena on se, että yhteydet arvostettujen ryhmien edustajiin, kuten ammattiryhmiin, viranomaisiin, työyhteisöihin, luokkiin tai sektoreihin heijastavat pääsyä näiden arvokkaina pidettyjen voimavarojen lähteille hierarkisesti järjestäytyneessä yhteiskunnassa. Vastaajilta kysytään, tuntevatko he henkilökohtaisesti edustajia mainitusta ryhmästä. (Janhonen ym. 2005, 231.) Yksilön käytössä olevat ja sosiaaliseen verkostoon uponneet voimavarat ovat pääsyjä tai yhteyksiä hyödyllisinä pidettyihin voimavaroihin. (Lin 1982, 132). Lin & Duminin (1986) mukaan asematuottajatekniikan avulla pystytään tunnistamaan voimavarojen laajuus, korkein tavoitettavissa oleva asema sekä tavoitettavissa olevien asemien määrä.

Kysyttäessä yhteyksiä ammattiryhmiin arvostuserot yhteiskuntien välillä ovat luonnollisesti erilaiset, joten lomakkeessa esitettyjä ammattiryhmiä on järkevää vaihtaa paikallisiin arvostusolosuhteisiin vastaavaksi (Janhonen ym. 2005., 231). Itse tein tämän sopeuttamisen lisäämällä asematuottajalomakkeeseen ammattiryhmiä tasavälein arvostetuimpien ammattiryhmien listalta, jonka Suomen kuvalehti on laatinut vuonna 2004 teettämänsä tutkimuksen perusteella. Itse lisäsin siis ammattiryhmiä kattavasti koko listalta, enkä vain ammattiryhmiä jotka ovat arvostusasteikon johtoasemissa. Syynä tähän on se, että mielestäni kaikki arvostetuimmat ammattiryhmät eivät välttämättä ole niitä ammattiryhmiä, mitkä juuri yksiselitteisesti tarjoaisivat pääsyn parhaimmille sosiaalisen pääoman lähteille. Yhtäläillä voi olla ammattiryhmiä, jotka eivät ole syystä tai toisesta arvostuksen kärkipäässä, mutta voivat silti tarjota pääsyn merkitseviin sosiaalisen pääoman ulottuvuuksiin. Näin voisi olla tilanne esimerkiksi kansanedustajan ammatin kohdalla. Kun koko ammattiryhmien arvostuslistaan on

kirjattu yhteensä 380 eri ammattiryhmää, niin kansanedustaja on sijalla 266. Vaikka kansanedustajien ammattiryhmän arvostus ei ole todellakaan korkea ja se on laskenut mm. edellisestä tutkimuskerrasta (2001) lähes viisikymmentä sijaa, uskoakseni tämän ammattikunnan edustajilla on laajat sosiaaliset verkostot. Mielestäni egon tuntiessa tällaisen kansanedustajan ammattia harjoittavan alterin, hänellä on mahdollisuus päästä käsiksi hyvinkin monimuotoisiin sosiaalisen pääoman lähteisiin. Asematuottajatekniikan etuja verrattuna nimituottajatekniikkaan on aineistonkeruun taloudellisuus, kun vastaajaa ja haastattelijaa ei tarvitse rasittaa useilla verkoston altereita ja heidän suhteitaan koskevilla tarkentavilla kysymyksillä (Janhonen ym. 2005, 231).

4.3.3 Voimavaratuottajatekniikka

Viimeaikaisten tutkimusten mukaan sosiaalisen pääoman uudeksi mittaustavaksi on esitetty voimavaratuottajatekniikkaa (resource generator). Sen avulla voidaan yhdistää nimituottajatekniikan yksityiskohtainen tietosisältö asematutkijatekniikan tutkimustaloudellisuuteen (Van der Gaag & Snijders 2003). "Voimavaratuottajatekniikassa vastaajaa pyydetään ottamaan suoraan kantaa itse voimavaroihin sen sijaan että niitä lähestyttäisiin voimavaroja mahdollisesti tuottavien asemien perusteella." (Janhonen ym. 2005, 231.) Vastaajaa voidaan pyytää arvioimaan tunteeiko hän ketään joka osaisi korjata hänen pyöränsä tai autonsa, joka omistaa osakkeita 5000 eurolla tai on jonkun puolueen aktiivinen jäsen. Kyselyssä voidaan ottaa huomioon myös vastaajan omat voimavarat, kysymällä onko vastaajalla itsellään näitä kysytyjä voimavaroja. (emt.) Itse en kuitenkaan lomakkeissani kysynyt vastaajan omia voimavaroja, sillä en katso niiden kuuluvan olennaisesti kuuluvan vastaajan sosiaalisiin verkostoihin. Lisäksi voimavaratuottajalomakkeissa suhteen voimakkuutta voidaan arvioida suhteen laadun indikaattorilla "ystävä", "sukulainen", "tuttava", "perheenjäsen".

4.4 Haastattelu

Eskolan ja Suorannan (1999, 86) mukaan Suomen yleisin tapa kerätä kvalitatiivista aineistoa lienee käyttämäni haastattelu. Haastattelun tavoitteena on selvittää, mitä jollakulla henkilöllä on mielessään. Haastattelua voi verrata keskusteluun, joka tosin tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on myös hänen johdattelemaansa. Haastattelun idea on järkevä ja yksinkertainen. Halutessamme tietää jotain ihmisestä kuten esimerkiksi mitä hän ajattelee tai jotain hänen motiiveistaan, niin miksi emme kysyisi sitä häneltä itseltään suoraan? Yksinkertaistettuna haastattelu on siis tilanne, jossa haastatteliija esittää kysymyksiä haastateltavalle. (emt., 86.)

Verrattuna muihin tiedonkeruumuotoihin haastattelulla on suurena etuna se, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajia myötäillen (Hirsjärvi ym. 2003, 192). Itse näen haastattelutilanteen etuna lähinnä selonteon mahdollisuuden. Tällä tarkoitan mahdollisesti haastateltavalle eteen tulevia kysymyksiä tai tarkennuksen vaateita. Kun lomakkeen tekijä sekä sen täyttäjät ovat henkilökohtaisessa kontaktissa keskenään, mahdolliset epäselvyydet joita haastattelun aikana esiintyy, ovat näin helposti reaaliajassa selvitettävissä.

Eskola ja Suoranta (1999, 87) jakavat haastattelutyypit yksinkertaisesti kysymysten muotoilun kiinteyden asteen ja haastattelijan haastattelutilanteen jäsenyyden mukaan. Itse käytän haastattelussani strukturoitua haastattelua. Tällöin kysymysten muotoilu ja järjestys on kaikille haastateltaville sama. Strukturoidun haastattelun perusajatuksena on se, että kysymyksillä on sama merkitys kaikille haastateltaville henkilöille. Myös vastausvaihtoehdot ovat valmiit. (emt., 87) Kvantitatiivisia haastatteluita tai kyselyitä, jotka tehdään kyselylomakkeita apuna käyttäen, kutsutaan myös englanninkielisellä nimellä survey (Alkula ym., 69.)

Itselläni kahdessa kolmesta haastattelulomakkeen osiosta vastausvaihtoehdot ovat valmiit. Yhdessä osiossa vastausmahdollisuus on hieman väljempi. Luokittelen kuitenkin haastatteluni strukturoiduksi haastatteluksi, sillä puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltava saisi vastata kaikkiin kysymyksiin omin sanoin. Tällainen vastausvaihtoehto minun

kysymyslomakkeessani on vain erittäin pienessä osaa kysymyksiä. Valitsin strukturoidun haastattelun, koska sillä tavoin ajattelin pystyväni keräämään varmuudella haastateltavilta tietoa samasta asiasta. Jos olisin lähtenyt käyttämään esimerkiksi teemahaastattelua, pelkona olisi ollut se, onnistuuko niinkin hankalan termin kuin sosiaaliset verkostot operationalisointi niin, että kaikki haastateltavat ymmärtävät teemat samalla tavalla ja saanko näin ollen tietoa juuri tutkimastani asiasta.

Haastattelut valitsin tehtäväksi yksilöhaastatteluina, vaikkakin tiesin jo etukäteen sen vaativan paljon resursseja. Yksilöhaastatteluilla pyrin takaamaan sen, että muut läsnäolijat eivät vaikuta vastauksiin. Henkilökohtaisen haastattelun puolesta puhuu myös Alkula ym. (1999, 67), joiden mukaan menetelmillä, joissa ollaan henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa, saadaan kerättyä täydellisempää aineistoa kuin niillä, joissa tätä henkilökohtaista kontaktia ei ole.

4.5 Haastattelupaikka, -tilanne ja tallennus

Haastattelut toteutin useassa eri paikoissa Helsingin keskustassa. Kysyin haastateltavilta itseltään, oliko heillä toiveita missä paikassa he haluavat haastattelun tapahtuvan. Ajankohdasta ja viikonpäivästä riippuen haastateltavat halusivat yleisesti haastattelun tapahtuvan kahvilassa tai ravintolassa. Kotia haastattelupaikkana en haastateltaville edes ehdottanut, koska koin että suurelle osalle haastateltavista olisi todennäköisesti mieluisampaa tavata jossain neutraalissa ympäristössä ihminen, joka ei ole entuudestaan tuttu.

Haastatteluni tein suomeksi. Kukaan haastateltavista ei edes kysynyt olisiko mahdollista käyttää haastattelukielenä ruotsia. Koska kieli jolla heihin otin alunperin yhteyttä oli suomi, he luultavimmin ymmärsivät, että haastattelutilanteetkin olisi yksinkertaisinta tehdä kummankin yhteisesti hallitsemalla kielellä. Mitään ongelmia en kielen valinnasta havainnut haastattelutilanteissa aiheutuneen.

Mielestäni kaikkien haastattelutilanteiden ilmapiiri oli erittäin rentoutunut. Uskon tämän johtuvan osin paikoista joissa haastatteluni tein. Paikat olivat enimmäkseen nuorten suosimia Helsingin keskustan kahviloita tai ravintoloita, joissa tunnelma on rentoutunut. Jokaisen haastattelun ajankohtana oli iltapäivä. Tällöin kahvilat ja ravintolat ovat luonnollisesti täysimmillään, jolloin taustahälyä oli jonkin verran. Koska en tallentanut haastattelutilanteita millään tavalla, tämä taustahäly oli mielestäni ennemminkin positiivinen kuin negatiivinen asia, sillä tällöin ei ole edes mahdollisuutta syntyä joskus vaivaannuttaviakin hiljaisia hetkiä. Luullakseni rennon ilmapiirin sai aikaan myös se, että haastateltavat eivät ainakaan silminnähdessä jännittäneet tilannetta millään tavalla. Kuten Tämän uskon johtuvan siitä, että haastateltavat tiesivät jo ennakkoon haastattelun aiheen olevan itselle läheinen, joten heillä ei tulisi olemaan vaikeuksia vastata kysymyksiin. Alkula ym. (1999, 121) ovat myös todenneet, että on selvästi helpompaa kerätä luotettavaa tietoa asiasta, josta vastaajat ovat kiinnostuneita ja jotka liittyvät heidän arkiseen toimintaansa ja kokemuksiinsa.

Haastattelutilanteet kestivät puolestatoista tunnista kahteen tuntiin. Pituus riippui siitä, kuinka tarkkaan haastateltavat pohtivat vastauksiaan ja kuinka paljon he selittivät muita asioita, joko liittyen tarkasti tai vähemmän tarkasti kysymyksiin ja haastattelun aiheeseen. Useimmat haastateltavat olivat itse haastattelutilanteen loputtuakin vielä innokkaita keskustelemaan aiheesta. Useaa kiinnosti miksi olin valinnut kyseisen aiheen tai he olivat innokkaita selittämään lisää sosiaalisista verkostoistaan tai yleensäkin suomenruotsalaisuudesta.

Erityisesti huomioni kiinnitti haastattelujen edetessä tapa millä eri haastateltavat vastasivat kysymyksiinsä. Kaikkien kohdalla oli havaittavissa, että haastateltavat ottivat nämä tilanteet ja kysymyksiin vastaamisen vakavasti. Poikkeuksia oli tietenkin tavoissa *millä tavalla* haastateltavat ymmärsivät kysymykset ja kuinka he vastasivat kysymyksiin. Vaikka esitin kysymykset jokaiselle haastateltavalle saman kaavan mukaan, nähtävissä oli, että kaikki eivät ymmärtäneet kysymyksiä ihan samalla tavalla. Joillekin tarkensin kysymyksiä huomattuani, että haastateltava ei ymmärtänyt kysymystäni tarkoittamallani tavalla. Tulkitsen tämän johtuneen ihmisten luonnollisesta tavasta ymmärtää asioita eri tavoin. Kaksikielisyydestä en lähde tähän syytä hakemaan, sillä jokainen haastateltava puhui erittäin sujuvaa suomea.

Koska haastatteluni olivat strukturoituja lomakehaastatteluita, en nähnyt tarpeelliseksi nauhoittaa haastattelutilanteita. Vaikka haastattelulomake oli tarkkaan strukturoitu, haastattelutilanteet olivat itsessään erittäin luontevia ja vapaamuotoisia. Haastateltava saattoi itse kertoa omasta tahdostaan tarkemmin kysytystä asiasta. Välillä haastateltavien suusta tuli niin mielenkiintoisia tai hauskoja kommentteja, että päätin kirjoittaa ylös lomakkeisiin näitä lausahduksia. Alun perin näin ei ollut tarkoitus, mutta kuten tutkimukselle on ominaista, tutkimus voi elää eteenpäin edetessään

5 TEORIA

Tutkimuksessani käytän Pierre Bourdieun sosiaalisen pääoman teoriaa. Valitsin Bourdieun teorian käytettäväksi muun muassa siksi, koska mielestäni Bourdieun sosiaalisen pääoman sosiaalisesti jakava, eli konfliktinen luonne, sopii tutkimaani suomenruotsalaisten tapaukseen parhaiten. Bourdieun suuntauksen on sanottu myös painottavan sosiaalisen pääoman ryhmäkuntaisuutta (Ruuskanen 2002, 9). Myös Bourdieun (1998, 12) näkökulma, jonka mukaan sosiaalinen todellisuus koostuu suhteista, vahvisti teoriavalintani tekemistä.

(Sosiaalisen pääoman teoreetikoista sekä James Colemanin (ks. 1998) että Robert Putnamin (ks. 1993) sosiaalisen pääoman käsittelyissä painottuu sosiaalisen pääoman yhteisöä kokoava ulottuvuus. Näistä näkökulmista kummassakaan ei kiinnitetä huomiota sosiaalisen pääoman yhteiskunnalliseen jakautumiseen.) Bourdieu onkin siis käsitellyt sosiaalista pääomaa lähestyen sitä erojen järjestelmän näkökulmasta. Bourdieu hahmottaa yhteiskunnan koostuvan erilaisista *kentistä*. Näillä kentillä toimijat kamppailevat taloudellisesta ja kulttuurisesta hallinnasta. Bourdieun mukaan taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma, niiden kokonaismäärä ja koostumus ovat tekijöitä, joita nämä eri kenttiin sijoittuvat toimijat voivat käyttää resursseinaan näillä kentillä tapahtuvassa kamppailussa ja erojen tekemisessä. (Bourdieu 1986, 243.)

Bourdieu (1986, 243) jakaa pääoman kolmeen peruslajiin:

1) *taloudelliseen pääomaan*

- helposti rahaksi muutettavissa

2) *kulttuuriseen tai tiedolliseen pääomaan*

- on tietyillä ehdoilla muutettavissa rahaksi

- institutionalisoituu esimerkiksi tutkinnoiksi ja oppiarvoiksi

3) *sosiaalisiin suhteisiin kytkeytyvään sosiaaliseen pääomaan*

- voi institutionalisoitua yhteiskunnalliseksi statukseksi

- voidaan tietyin ehdoin muuttaa rahaksi

J.P. Roos (1985, 11-12) on mielestäni tiivistänyt hyvin (Sosiologian kysymyksiä teoksen alussa) sen mikä Bourdieun teoreettisessa tarkastelussa on kaikkein ominta Bourdieuta. Punainen lanka Bourdieun teoriassa on se, että ihmiset eli agentit toimivat sosiaalisessa maailmassa ja sen eri kentillä vahvistaen niitä ominaisuuksiaan, sitä pääomaa, joka tällä kentällä on kaikkein arvokkainta. Tämän tarkoituksena on voittojen maksimointi ja pääoman kasaaminen. Toisin kuin yritysten maailmassa, missä voiton tavoittelu on suhteellisen avointa ja tietoista, ihmiset eivät ”tiedä” tai ”myönnä” tavoittelevansa minkäänlaista voittoa, hyötyä tai kasaavansa pääomia, sillä he ovat sisäistäneet tämän asenteina ja suhtautumistapoina (dispositioina), joiden muodostamaa järjestelmää Bourdieu kutsuu *habituksiksi*. Olennaista on, että jokaisella autonomisella *kentällä* eli sosiaalisen toiminnan alueella (esimerkiksi taiteessa, jossain tiettyssä oppiaineessa, tieteessä, urheilussa tms.) on omat pelisääntönsä joiden nojalla määräytyy pääoman arvo. Esimerkki voidaan ottaa vaikka sosiologiasta, jossa pääomaa ovat menetelmien hallinta tai kyky saada jostain asiasta keskustelun kohde. Kuten tästä J.P. Roosin tiivistyksestä käy ilmi, keskeisiä Bourdieun käsitteitä ovat habitus ja kentät, jotka tulevat jatkossa esiintymään työssäni niin Bourdieun teoriaosuutta esitellessäni kuin analyysivaiheessakin. Määrittelen kaikki nämä käsitteet tarkemmin myöhemmin työssäni.

5.1 Sosiaalinen pääoma

Bourdieuille (1986, 248-249) sosiaalinen pääoma on:

”olemassa olevien ja potentiaalisten resurssien kokonaisuus, joka liittyy enemmän tai vähemmän institutionalisoituneiden tuttavuus- ja arvostussuhteiden omaamiseen – toisin sanoen ryhmäjäsennyteen. Ryhmä tarjoaa kaikille jäsenilleen yhteisesti omistettua pääomaa, ’suosituksia’, jotka oikeuttavat heidät luottoon, sanan monissa merkityksissä.”

Edellä kuvatun kaltaisia suhteita voi olla olemassa ainoastaan todellisessa valtiossa, jossa materiaallinen ja/tai symbolinen vaihto mahdollistaa ne. Suhteet voivat olla myös sosiaalisesti institutionalisoituja ja taattuina. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun suhteet on taattu perheen nimen, jonkin heimon, puolueen tai koulun arvostuksen perusteella. (Bourdieu 1986, 249.)

Sosiaalinen pääoma liittyy Bourdieulla (1986, 248 - 249) yksilön jäsenyyteen toisiaan arvostavien ja samankaltaisten henkilöiden tai organisaatioiden verkostoissa. Jäsenyys tällaisissa poissulkevissa yhteisöissä, sisäpiireissä tai ”klubeissa”, erottaa ryhmän jäsenen ulkopuolisista ei- toivotuista henkilöistä. Samaan aikaan sisäpiiriläisyys tuo luotettavuutta ja arvostusta, jotka tietyin ehdoin on muutettavissa taloudelliseksi pääomaksi. Arvotussuhteisiin liittyy kuitenkin yleensä aina paitsi ”luoton” mahdollisuus niin myös velvoite toimia arvostusryhmän vaatimalla tavalla. Samalla sosiaalinen pääoma on siis bourdieuiläisessä mielessä jatkuvasti sosiaalisen kamppailun kohteena, mikä merkitsee sen eriytymistä ja kerrostumista eri yhteiskunnallisten ryhmien välillä. (em., 248 – 252.)

Voitot, jotka kasvavat korkoa ryhmäjäsenyyden myötä, on solidaarisuuden pohja, joka tekee jäsenyyden mahdolliseksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ryhmän jäsenet jatkuvasti tavoittelisivat voittoa tai hyötyä. Jopa erittäin selektiivisten klubien tapauksessa, jotka ovat ehdoin tahdoin organisoitu tarkoituksenaan sosiaaliseen pääomaan keskittyminen ja jäsenien hyödyn maksimointi – materiaaliset voitot, kuten kaikenlaiset palvelut kasvavat korkoa lähtien hyödyllisistä suhteista, ja symbolisista voitoista, kuten niistä jotka johtuvat yhteistyöstä harvinaisessa (prestigious) ryhmässä. (Bourdieu 1986, 249.)

Sosiaalisten suhteiden verkosto ei ole luonnollisesti eikä sosiaalisesti saatu, eikä myöskään yksinkertaisesti luotu instituution teko. Sukujen tai perheiden tapauksessa se ei ole myöskään geneologinen määritelmä sukulaissuhteista, joka on luonteenomaista sosiaaliselle muodostumiselle. Sosiaalisten suhteiden verkosto on loputtoman ponnistelun tulosta instituutiossa., jossa instituution riitit - usein väärin kuvattu läpikulun riiteiksi – merkitsevät olennaiset hetket ja kaiken sen mikä on tärkeää tuottaessa ja ylläpidettäessä pysyviä suhteita, jotka voivat taata materiaalisia tai symbolisia voittoja. Toisin sanoin, suhteiden verkosto on investointistrategioiden lopputulos. Se on yksilöllisesti tai kollektiivisesti, tietoisesti tai epätietoisesti tavoiteltua lyhyen tai pitkän tähtäimen hyödyllisten sosiaalisten suhteiden luomista tai ylläpitämistä.

Muuntamalla mahdollisia suhteita esimerkiksi naapurustossa, työpaikalla tai suvussa sellaisiksi suhteiksi, jotka ovat voivat olla jonain päivänä tarpeellisia ja käytettävissä, implikoi kestäviä velvollisuuksia subjektiivisesti tunnettuihin (tunteet kuten kiitollisuus, kunnioitus ja ystävyys) tai institutionaalisesti taattuun oikeuksiin. Tämä on tehtävissä tavalla, jota Bourdieu kutsuu pyhittämisen alkemiaksi, jossa symbolinen konstituutio tuotetaan sosiaalisen instituution avulla (esimerkiksi veljeys, sisarus, vanhemmuus) ja sitä jatkuvasti ylläpidetään vaihdon avulla (esimerkiksi lahjat, sanat ja joissakin kulttuureissa naiset). Sosiaaliset instituutiot ja vaihto rohkaisevat ja tekevät ennalta arvattavaksi yhteistä tietoa ja tunnustamista. (Bourdieu 1986, 249.)

Sosiaalisen pääoman volyymi riippuu tehokkaasti mobilisoitavissa olevan suhteiden verkoston koosta ja pääomien (sosiaalisen pääoman lisäksi myös kulttuurisen ja taloudellisen pääoma) volyymistä. Bourdieun mukaan yksilö tai ryhmä ei voi kuitenkaan kasata sosiaalista pääomaa vapaasti: jotta voisi hahmottaa ja kasata sosiaalista pääomaa, on tajuttava sosiaalisen pääoman todellinen logiikka. Tämän logiikan tajuaminen vaatii Bourdieun käsitteistössä symbolisen pääoman käsitteen hallintaa

5.2 Symbolinen pääoma

Symbolisen pääomaan liittyy läheisesti käsite symbolisesta hallinnasta tai väkivallasta. Bourdieun (1998, 163 - 165) mukaan symbolinen hallinta lepää väärinymmärtämisen varassa ja siten niiden periaatteiden tunnistamisen varassa, joiden nimissä sitä harjoitetaan. Eräs symbolisen väkivallan vaikutuksista on hallinta- ja alistussuhteiden muuntuminen tunnepitoisiksi suhteiksi. Valta muuttuu tällöin karismaksi, joka on omiaan ylläpitämään tunteellista lumoutumistilaa esimerkiksi johtajan ja hänen sihteerinsä välillä.

Symbolinen alkemia tekee mahdolliseksi muuntelun, kaunistelun ja tyylyttelyn. Harjoittajalleen se tuottaa tunnustuspääomaa, joka tekee mahdolliseksi symbolisten vaikutusten aikaansaamisen. Juuri tätä symbolisen väkivallan mahdollistamaa lopputulosta

Bourdieu kutsuu symboliseksi pääomaksi. (Bourdieu 1998, 165.)

Symbolista pääomaa on Bourdieun (1998, 165 - 166) mukaan mikä tahansa ominaisuus, fyysinen voima, rikkaus, sotilasarvo, joka muuttuu symbolisesti tehokkaaksi, todelliseksi taikavoimaksi, kun sen havaitsevat sellaiset toimijat joilla on hallussaan siihen sopivat havaitsemisen ja arvonannon kategoriat. Koska ominaisuus vastaa sosiaalisesti muodostuneita yhteisöllisiä odotuksia ja uskomuksia, sillä on ikään kuin kaukovaikutus ilman fyysistä yhteyttä.

Symbolisen pääoman tärkeä piirre on sen yhteisyys kaikille ryhmän jäsenille. Ryhmä, siihen kuulumisen ja henkilöiden väliset arvostus- ja tuttavuussuhteet ja niiden tuottama luotettavuus ja luotto tuotetaan ja ylläpidetään symbolisesti. (Bourdieu 1986, 248-252.) ”Symbolinen pääoma on toimijoiden ominaisuuksien ja havainnon kategorioiden (korkea/matala, feminiininen/maskuliininen, suuri/pieni) väliseen suhteeseen perustuvaa havaittua olemista” (Bourdieu 1998, 167). Havainnon kategoriat muodostavat ja rakentavat sosiaalisia kategorioita (huipulla olevat/pohjalla olevat, miehet/naiset, suuret/pienet), jotka perustuvat yhdistämiselle (liitto, pöytäseura, avioliitto, perhe) ja sitä vastoin erottamiselle (epäsäätyisen avioliiton tabu joissakin yhteiskunnissa jne.). Tästä syystä symbolinen pääoma on kiinnittynyt ryhmiin. Yhteisölliset ja yksilölliset strategiat pyrkivät säilyttämään tai lisäämään symbolista pääomaa, joka on samalla näiden strategioiden panos ja väline. Pääoman on tapana kasaantua ryhmille, jotka ovat siihen sijoittaneet (esimerkiksi lahjojenvaihdon avulla), ja se kiertää herkästi ryhmät jotka ovat sijoittaneet vähän tai ovat siitä kokonaan osattomia. (Bourdieu 1998, 167.)

Havainnon ja arvostamisen kategoriat ovat merkitsevästi objektiivisten rakenteiden sisäistämisen tulosta. Tämän takia symbolisen pääoman jakautumisen rakenteella on taipumus olla erittäin vakaa. Siksi myös symboliset vallankumoukset vaativat enemmän tai vähemmän perusteellista tiedon välineiden ja havainnon kategorioiden vallankumousta. (Bourdieu 1998, 167.)

Usein symbolinen pääoma ilmenee sosiaalisessa suhteessa. Yhdellä toimijalla on tällöin tiettyjä ominaisuuksia ja toiset ovat varustettuina niihin sopivilla havainnon kategorioilla. Symbolinen pääoma on erityisten havainnon kategorioiden perusteella muodostunutta havaittua olemista. Se edellyttää yhteiskunnallisesti luotuja toimijoita, jotka havaitsevat ja ovat perillä siitä, mitä ovat asiat, joita heiltä edellytetään ja myöntyvät näihin edellytyksiin, siis - tietyissä tapauksissa – alistuvat ja tottelevat. (Bourdieu 1998, 168.)

Kun sosiaalisen pääoman (ja muidenkin Bourdieun pääoman lajien) hallinta edellyttää symbolisen pääoman käsitteen ymmärtämistä, niin symbolisen pääoman ymmärtäminen vaatii välittäväksi tekijäksi *habitusta*, sosiaalisesti konstituoituja kognitiivisia kykyjä. (Bourdieu 1986, 248 – 252.)

5.3 Habitus

Sosiaalisen pääoman hallinta edellyttää sosiaalistumisessa syntyvien erojen ja samankaltaisuuksien hahmottamista:

”Se (habitus) on sosiaalistettu ruumis, rakenteistettu ruumis, ruumis, joka on sisäistänyt maailman tai sen erityisen sektorin, kentän, ominaisrakenteen ja rakenteistaa sitä koskevat havainnot sekä toiminnan siinä” (Bourdieu 1998, 136.)

Edellisessä lainauksessa tulee ilmi Bourdieun habituksen kaksijakoinen luonne. Kun ruumiillistuneet rakenteet ja objektiiviset rakenteet ovat keskenään harmoniassa, kun havainto rakentuu havaittavan rakenteiden mukaisesti, kaikki näyttää selviöltä, itsestään selvältä. Tätä itsestään selvän tilaa Bourdieu (1998, 136) kuvaa *doksan* käsitteellä. Doksaan perustuva uskomus mahdollistaa kaikkia muita mielipiteitä perustavamman uskon, koska se ei pidä itseään uskona.

Habitus on siis suhtautumistapojen eli dispositioiden järjestelmä, joka on omaksuttu implisiittisen tai eksplisiittisen oppimisprosessin kautta. Habitus toimii generatiivisten

kaavojen järjestelmänä, joka generoi strategioita, jotka voivat sopeutua objektiivisesti tekijöidensä objektiivisiin etuihin ilman että ne on ilmausutusti omaksuttu tämän päämäärän saavuttamiseksi. (Bourdieu 1985, 110.) Habitus on se synnyttävä ja yhdistävä periaate, joka kääntää tietyn aseman merkitykselliset ja suhteista muodostuvat luonteenpiirteet yhtenäiseksi elämäntyyliksi, eli yhtenäiseksi joukoksi henkilö-, hyödyke- ja käytäntövalintoja. Habituksot erottuvat tosistaan samalla tavoin kuin asemat, joiden tuotteita ne ovat; mutta samaan aikaan ne tuottavat myös erotteluita. ”Habituksot ovat eriytyneitä, selvärajaisia ja distinktiivisiä: ne ottavat käyttöönsä eri erotteluperiaatteita tai käyttävät eri tavoin yhteisiä erotteluperiaatteita.” (Bourdieu 1994, 18.)

Selvärajaisuuden lisäksi habituksot ovat tunnusomaisia käytäntöjä synnyttäviä periaatteita. Esimerkiksi se mitä työläinen syö ja ennen kaikkea miten hän syö, hänen urheilulajinsa ja hänen tapansa urheilla, hänen poliittiset mielipiteensä ja tapansa ilmaista ne eroavat järjestelmällisesti teollisuusjohtajan vastaavasta kulutuksesta ja toiminnasta. (Bourdieu 1994, 18.) Tämä Bourdieun esimerkin esiintuoma järjestelmällinen eroavaisuus teollisuusjohtajan ja työläisen välillä on mielestäni hieman turhan karkea sitä sovellettaessa esimerkiksi nykypäivän Suomalaiseen yhteiskuntaan, mutta havainnollistaa silti hyvin habituksen käsitettä.

Erilaiset luokittelevat skeemat, luokittelun periaatteet, havaitsemis- ja jaotteluperiaatteet sekä maut ovat myös eroja tuottavia periaatteita. Nämä tuottavat erot hyvän ja huonon, hyvän ja pahan, hienostuneen ja karkean jne. välillä. Eivätkä nämä erot ole jokaiselle ihmisille samoja. Esimerkiksi sama käytös tai sama hyödyke saattaa vaikuttaa yhden mielestä hienostuneelta kun taas toisen mielestä sama hyödyke vaikuttaa täysin pöyhkeältä, räikeältä tai karkealta (Bourdieu 1994, 18-19.)

5.4 Kentät

Erilaisia paikallisyhdyskuntia voidaan tarkastella jännitteisinä kenttinä, joko erilaisten voimien uusintamina tai muuttamina relationaalisina tiloina. Kenttä eroaa

vuorovaikutussuhteista siinä, että se koostuu panoksista kamppailevien toimijoiden objektiivisista suhteista, jotka ovat olemassa yksilöiden tietoisuudesta ja tahdosta riippumatta. Kenttä voidaan määritellä asemien välisten suhteiden verkostoiksi. (Bourdieu & Wacquant 1995, 125.)

Kentän rakenne on sen sisällä käytävästä merkityksellisen pääoman tavoittelun taistelussa mukana olevien agenttien tai instituutioiden voimasuhteiden tila, tai jos niin halutaan, erityispääoman jakautuma, joka on hankittu taistelun kuluessa ja joka suuntautuu tuleviin strategioihin. Tämä rakenne, joka muodostaa muuttamisstrategioiden perustan, on itse aina tässä pelissä samalla mukana. Kentän taisteluiden panoksena on legitiimin väkivallan monopoli (erityisarvovalta), joka on tyypillinen tarkasteltavalle kentälle. Tämä tarkoittaa viime kädessä erityispääoman jakautuman rakenteen säilyttämistä tai vastavuoroisesti sen mullistamista. (Bourdieu 1985, 106.)

Erityispääomalla tarkoitetaan sitä, että se on arvokas *suhteessa* tiettyyn kenttään, ja että sitä ei voida vaihtaa toisenlaiseksi pääomaksi kuin ainoastaan tietyillä ehdoilla. Tutkimuksessani tällä erityispääomalla siis tarkoitetaan sosiaalista pääomaa. Ne joilla on tietyssä voimasuhteiden tilassa enemmän tai vähemmän täydellinen erityispääomamonopoli, kentälle ominaisen vallan tai erityisen auktoriteetin perusta, suosivat luonnollisesti säilyttäviä strategioita. Vastaavasti ne joilla on niukkimmin pääomaa, jotka ovat usein vastatulleita ja lähes aina tällöin myös nuorempia, suuntautuvat kumouksellisiin strategioihin. (Bourdieu 1985, 106.) Tätä ilmiötä, jossa vastakkain asettuvat ortodoksia ja heterodoksia, kiistojen, propagandan, vakuuttelun ja keskustelun alue, Bourdieu kuvaa sosiodikean käsitteellä. Käsitteen avulla pyritään sovittamaan yhteen ihmisten kokemukset yhteiskunnallisista eriarvoisuuksista, epäoikeudenmukaisuudesta, vääryyksistä ja idea järjestelmän oikeudenmukaisuudesta. (ks Bourdieu 1998.)

Kentät näyttäytyvät synkronistisesta näkökulmasta asemien (tai tehtävien) strukturoituna kokonaisuuksina, joiden ominaisuudet riippuvat niiden sijainnista näissä kokonaisuuksissa, ja joita voidaan analysoida riippumatta asemien haltijoiden henkilökohtaisista ominaisuuksista (jotka ovat kuitenkin osittain näiden asemien määräämiä). On olemassa kenttien yleisiä

lakeja. Niinkin erilaisilla kentillä kuin uskonnon, politiikan tai filosofian kentillä on pysyviä lainalaisuuksia. Tämän vuoksi yleisen teorian tavoittelu ei ole järjetöntä; sitä mitä tiedetään kunkin kentän toiminnasta voidaan käyttää toisten kenttien tarkasteluun ja tulkitsemiseen. (Bourdieu 1985, 105.)

Moderni yhteiskunta kehittyy useina kenttinä, jotka ovat suhteellisen itsenäisiä ja joilla jokaisella on omat tyypilliset toimintalogiikkansa. Pääoman eri lajit painottuvat eri painoarvoilla eri kentillä. Nyky-yhteiskunnan kentille yleispätevintä on taloudellisen pääoman hallinta, mutta pääoman arvo vaihtelee siirryttäessä kentältä toiselle. Pääoman lajit ovat kentillä arvokkaita sekä panoksien että resurssien muodossa. Pääomanlajien arvoa tietyllä kentällä ei voida johtaa mistään olennaisista rakenteista. Pääoman lajien arvon lisäksi myös kenttien väliset rajat ovat taistelun kohteena ja historiallisesti ehdollisia. Nämä rajat on mahdollista selvittää ainoastaan empiirisesti. Olennaista on siis että pääoma ja kentät ovat yhteydessä toisiinsa: pääoma on olemassa ja tuottaa vaikutuksensa kentällä, jolla se itse on tuotettu ja uusintettu. (Bourdieu & Wacquant 1995, 127 – 137.)

Eri kenttien tärkein voima määritettäessä pääoman lajien välisiä vaihtokursseja (joiden kautta tapahtuu pääoman vaihto toisenlaiseen pääomaan) on *symbolinen pääoma* ja sen käyttöön liittyvä *symbolinen valta*. Tietyllä kentällä hallitsevat ryhmät pystyvät symbolisen vallan avulla vaikuttamaan yhtäältä eri pääoman lajien välisiin painokertoimiin, toisaalta taas kunkin pääoman lajin sisällä taas siihen miten erilaisia pääoman tiloja arvostetaan. Taistelua symbolisesta vallankäytöstä on käyty erityisesti valtion kautta, ja valtio onkin ollut moderneissa yhteiskunnissa tärkein symbolisen vallan ”agentti”, ”symbolisen luotonannon keskuspankki, joka hyväksyy kaikki nimeämistoiminnot, joilla sosiaaliset jaot ja arvoasemat nimitään ja julistetaan.” (Wacquant 1998, xviii; Siisiäisen 2005, 96 mukaan.)

5.5 Nan Linin näkemys sosiaalisesta pääomasta

Koska Bourdieu on käsitellyt itse sosiaalisen pääoman käsitettä hyvin vähän (siihen liittyviä tärkeitä käsitteitä sitäkin enemmän), esittelen tässä kohtaa työtäni hieman

käytännöllisemmällä tasolla liikkuvan Nan Linin näkemyksiä sosiaalisesta pääomasta. Käsitteiden mukaan Linin ja Bourdieun näkemykset eivät eroa toisistaan ratkaisevasti. Sitä vastoin Linin käytännönläheiset näkemykset voivat pikemminkin toimia apuna Bourdieun sosiaalisen pääoman hahmottamisessa.

Nan Lin aloittaa sosiaalisen pääoman tarkastelunsa itse pääoman käsitteen määrittelystä. Linin mukaan pääoma on resurssien investoimista, jossa on mukana oletus tuotosta kyseisillä markkinoilla. Pääoma on siis resursseja, jotka on investoitu ja mobilisoitu hyödyn tavoitteluun eli toiminnan maaliksi (Lin 2001, 3.) Jo tästä Linin pääoman kuvailusta voidaan nähdä, että Bourdieun ja Linin näkökulmat eivät ainakaan lähtökohtaisesti eroa ratkaisevasti toisistaan. Operationalisesti määriteltynä sosiaalinen pääoma on Linin (2001, 24 – 25) mukaan sosiaalisten verkostojen sisäisiä resursseja, joita sen jäsenet käyttävät toimintaansa. Lin kuitenkin korostaa Bourdieun tapaan yksilön tietämystä verkostojen ja suhteiden olemassaolosta. Ilman tietämystä yksilön on mahdotonta kapitalisoida resursseja. (mt., 25.)

Lin (2001, 19 – 20) on pohtinut myös sitä, miksi sosiaalinen pääoma toimii. Yleisesti ottaen, Lin tarjoaa neljää eri selitystä sille, miksi sosiaalisten verkostojen sisäiset resurssit parantavat toiminnan lopputuloksia. Ensimmäisessä selityksessään Lin korostaa *informaation* kulun helpottumista. Tavallisessa epätäydellisessä markkinatilanteessa, sosiaaliset siteet sijoitettuna tiettyihin strategisiin paikkoihin ja/tai hierarkkiset asemat voivat tarjota yksilöllisiä ja hyödyllistä informaatiota sisältäviä mahdollisuuksia, joita ei olisi muuten saatavilla. Tämän sosiaalisen pääoman mahdollistama tieto voi käytännössä auttaa esimerkiksi yritystä tai yksilöä säästämään transaktiokustannuksissa, joita informaation hankinta muuten vaatisi. (mt., 20.)

Toisena selityksenä sosiaalisen pääoman toimivuudelle Lin pitää *vaikutusvaltaa*. Tietyillä ihmisillä on hallussaan arvostetumpia resursseja kuin toisilla ja valtaa päättää tietyistä asioista. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jonkun arvovaltaisen henkilön tunteminen voi olla arvokasta esimerkiksi työnhakutilanteessa, jossa tällä ihmisellä on päätösvaltaa valintatilanteessa. (Lin 2001, 20.)

Kolmanneksi organisaatio tai sen edustajat voivat ajatella yksilön sosiaalisia siteitä ja niiden vahvistamia suhteita eräänlaisina yksilön sosiaalisina luottoina. Nämä *luotot* refleктоivat yksilön pääsyä käsiksi resursseihin hänen sosiaalisten verkostoidensa eli sosiaalisen pääomansa kautta. (Lin 2001, 20.)

Viimeisenä selityksenä Lin pitää sosiaalisten suhteiden identiteettiä ja tunnustamista vahvistavaa vaikutusta. Kun yksilö voi olla vakuuttunut tarpeellisuudestaan yksilönä ja tietyn sosiaalisen ryhmän jäsenenä, hän ei ainoastaan jaa samoja intressejä ja resursseja jäsenten kanssa, vaan myös saa henkistä tukea ja yleistä tunnustusta näistä yhteisten resurssien omaamisesta. Tämä *vahvistaminen* on olennainen osa yksilön henkisen terveyden ylläpitämistä ja resursseihin oikeuttamista. (Lin 2001, 20.)

Toimijan resurssit jotka ovat linkittyneet hänen sosiaalisten verkostojen kautta representoivat egon resurssien summaa. Vaikkakaan yksilö ei käyttäisi tai mobilisoisi näitä resursseja, ne voivat olla symbolisesti erittäin olennaisia. Antamalla muiden tietää yksilön sosiaalisesta pääomasta, voi olla riittävä keino edistää yksilön sosiaalista asemaa. Symbolinen hyöty ilmenee, koska tällainen informaatio lisää egon potentiaalista valtaa yhteisössä. Esimerkiksi tiedon levittäminen yksilön miljonääriystävästä tarjoaa paremmin tunnustusta hänen sosiaalisessa kehässään, koska hänellä on nyt aktivoitavissa suhde, mistä hän voi tarpeen tullen ammentaa resursseja. Symbolinen hyöty ilmenee myös, koska tällaiset suhteet ilmentävät yksilön sosiaalista tai kulttuurista paikkaa. Tieto siitä, että jonkun tuttavapiirissä on elokuvatähti, ei välttämättä luo yksilölle suoranaista valtaa, mutta se voi kohentaa yksilön sosiaalista tunnustusta. Tunnustaminen tapahtuu oletettaessa, että tuntiessaan elokuvatähden, yksilö voi nauttia samanlaisesta elämäntyylisestä kuin tähtikin. (Lin 2001, 43 – 44.)

Tämä symbolinen hyöty on mielestäni hyvin läheinen Bourdieun symbolisen vallan käsitteelle.

6 AINEISTON ANALYYSI

Koska haastattelulomakkeeni koostuivat kolmesta selvästi erillisestä osasta, jaan myös työni analyysiosan samaan jaotteluun perustuviin lukuihin. Näiden kolmen yksityiskohtaisen tulkintaluvun jälkeen kokoon yhteen lukuun laajemman ja yleisemmän tulkintani tekemistäni haastatteluista. Ensimmäiseksi käsittelen asematuottajalomaketta, koska mielestäni se avaa hyvin tulkintamenetelmänsä avulla ikkunan myös seuraaviin kahden lomakkeen tulkintaan.

6.1 Asematuottajatekniikkalomakkeiden tulkintamenetelmä ja tuloksia

Käsittelen aluksi asematuottajatekniikkalomaketta. Lomakkeessa kysyttiin, tuntevatko haastateltavat tiettyjen ammattiryhmien edustajia. Asematuottajatekniikan tuottaman aineiston analyysin aloitin sijoittamalla ammatit järjestykseen arvostetuimmasta vähemmän arvostetuimpaan. Ammatteja oli kaiken kaikkiaan 43, joista neljä saivat saman sijan arvostusasteikolla, joten järjestysluvulliseen taulukkoon tuli yhteensä 39 kohtaa. Jaoin nämä 39 ammattia järjestyksessä arvostetuimmasta ammatista lähtien 10:een eri luokkaan, joista yhdeksään ensimmäiseen tuli neljä eri ammattiryhmää ja viimeiseen ryhmään jäi kolme vähiten arvostettua ammattia. Jaoin näille kymmenelle luokalle painokertoimet arvostuksen mukaan väliltä 0,5 - 5, siten että arvostetuimmat neljä ammattiryhmää saivat painokertoimeksi viisi ja vähiten arvostetuimmat kolme ammattiryhmää saivat painokertoimeksi 0,5. Muut välille jäävät ryhmät saivat painokertoimensa järjestyksessä 0,5 välein 1:stä 4,5:een.

Koska asematuottajatekniikan yksi tärkeimmistä lähtökohdista oli haastateltavan tuntemien ihmisten kategorisointi tuttuihin, ystäviin, perheenjäseniin, sukulaisiin tai tyttö- tai poikaystävään, tärkeätä on myös pitää analysoinnissa mukana tämä erottelu. Tämän osan hoidin vastaavasti jakamalla eri painokertoimia tuntemisen eri asteille. Tuttu sai painokertoimekseen 0,5 kun taas perheenjäsen tai tyttö- tai poikaystävä sai painokertoimekseen 2. Ystävät saivat kertoimen 1 ja sukulaiset 1,5.

Näiden painokertoimien avulla pystyin laskemaan hyvin yksinkertaisesti erilaisia verkostoja havainnoivia lukuja, joita esittelen myöhemmin taulukoissa. Tämän käyttämäni analyysitavan heikkona puolena kuitenkin on se, että se painottaa vain *arvostetuimpiin* ammattiryhmiin kuuluvien henkilöiden tuntemusta. Se ei siis kerro mitään itse arvostetuimpien ammattiryhmien edustajien verkostoiden laajuudesta tai sosiaalisten suhteiden määrästä. Tämän tavan toisena heikkona puolena voidaan pitää sitä, että jos huomio kiinnitetään ainoastaan lopputuloksena saatuun lukuun, johon painokertoimet ovat luonnollisesti vaikuttaneet, se ei kerro myöskään sitä eroavatko haastateltavien ammattiryhmäverkostot sisällöllisesti toisistaan. Jälkimmäisen ongelmakohdan pyrin ainakin osaksi välttämään sillä, että loppusumman lisäksi kiinnitän huomiota myös siihen, missä näistä kymmenestä eri ammattiryhmäluokasta haastateltavalla on eniten jäseniä. Pelkkä jäsenien kokonaislukumäärä ei mielestäni kuitenkaan riittäisi kertomaan verkostojen todellista vahvuutta kussakin ammattiryhmän arvostusluokassa, joten olen ottanut huomioon myös sen kuinka läheinen kukin mainittu verkoston jäsen on haastateltavalle: mitä läheisempi sitä enemmän hänen asemansa verkostossa korostuu painokertoimen avulla.

Aluksi esittelen asematuottajatekniikan avulla saamiani kokonaistuloksia. Näillä kokonaistuloksilla viitataan kokonaistuloksiin, jotka laskin jokaisen haastateltavan kohdalla erikseen edellisessä kappaleessa esittämiä painokertoimia käyttäen. Kokonaistulokset vaihtelivat haastateltavilla Oskun 169:n ja Johannan 328,75:n välillä (Huom.! Lukumäärät eivät siis ole yksiselitteisesti suhteiden lukumääriä, vaan niissä on mukana arvostuskertoimet). Työhöni en ole muuttanut haastateltavien nimiä, sillä jokainen haastateltava antoi luvan käyttää omaa kutsumanimeään (tai lempinimeään) tekstissä. Hajonnan Johannan ja Oskun kokonaistulosten välillä voidaan ajatella olevan aika suuri, mutta sitä vastoin kaikki muut haastateltavat sijoittuvat suhteiden kokonaislopputuloksessa välille 200 – 300. Itse suhteiden määrästä on vaikea tehdä minkäänlaista varmaa tulkintaa, sillä en ole tehnyt virallista vertailevaa tutkimusta. Ennen haastattelujeni tekoa tein kuitenkin testihaastattelut kahdelle Etelä- Suomesta kotoisin olevalle suomenkieliselle, joiden tulokset eivät olleet tässä osiossa lähellekään näin suuria kuin oli suomenruotsalaisilla haastateltavilla. Seuraavassa taulukossa esitän muun muassa kaikkien haastateltavieni asematuottajatekniikan tuottamat kokonaistulokset. Lukemisenymmärtämistä helpottaakseni olen lisännyt liitteiksi

haastattelulomakkeiden perään analyysilomakkeeni. Uskoakseni lomakkeet helpottavat taulukon tulkintaa.

Taulikko 1. Asematuottajatekniikan tulkinnan lopputuloksia

Haastateltava	Kok.tulos	Luokka jossa eniten mainittuja hkl:itä	Hkl:öiden lkm tässä luokassa (painokerroin huomioitu)	luokan painokerroin	Arvostusluokkatulos (=luokan painoker. * hkl lkm)
Johanna	328,75	8.	25,5	1,5	38,25
Julia	293,5	7.	27	2	54
Johan	264,75	5.	18,5	3	55,5
Annica	234	8.	26	1,5	39
Joppe	230,75	1.	19,5	5	97,5
Dani	206,25	5.	15	3	45
Osku	169	3.	13,5	4	54

Järjestin haastateltavat taulukkoon niin, että nimesin heidät järjestykseen ylhäältä alaspäin riveille niin, että he ovat siinä kokonaistuloksena mukaan suurimmasta pienimpään (kts. sarake 2). Kokonaistuloksessa on siis huomioitu mainitun henkilön tuttavuusaste painottamalla henkilön arvoa painokertoimilla väliltä 0,5(=tuttu) ja 2(=perheenjäsen/tyttö- tai poikaystävä). Käytännössä tämä tapahtuu kertomalla keskenään jokainen mainittu henkilö x sen painokertoimella y , ($0,5 < y < 2$). Sen jälkeen saatu arvo (xy) kerrotaan ammattiryhmän arvostuksen mukaan jaetulla painokertoimella z , ($0,5 < z < 5$). Näin arvo xyz on siis 2. sarakkeessa esittelemä kokonaistulos. Taulukon ja koko asematuottajatekniikan tukinnassa olennaista kuitenkin on, että itse kokonaistulos kertoo ainoastaan suhteiden kokonaismäärästä. Kokonaistulos ei siis kerro mitään siitä, millaisista suhteista nämä kokonaistulokset koostuvat. Tätä ongelmaa pystytään selvittämään taulukon muiden neljän sarakkeen avulla.

Kuten jo aiemmin kertoessani tulkintamenetelmästäni, mainitsin, että jaoin ammattiryhmät arvostuksen mukaan 10:een eri luokkaan. Järjestysnumerot sarakkeessa 3 kertovat näistä luokista. Käytännössä taulukkoa tulkittaessa tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi Johannalla on eniten mainittuja henkilöitä arvostusluokassa 8., johon sisältyvät sellaiset ammattikunnan edustajat kuten esimerkiksi myyjä, sihteeri, konsultti ja muusikko. Jopella tämä vastaavasti tarkoittaa sitä, että hän mainitsi tuntevansa eniten ammattiryhmän edustajia arvostusluokasta 1. Tähän ryhmään sisältyvät esimerkiksi lääkäri, tuomari ja sairaanhoitaja. Sarake 4 puolestaan kertoo tässä kyseisessä luokassa olleiden henkilöiden lukumäärän huomioituina painokertoimilla, jotka kertovat tunnetun henkilön suhteesta haastateltavaan (esim: tuttu saa painokertoimen 0,5 ja perheenjäsen taas painokertoimen 2). Tämän takia henkilöiden lukumäärä ei ole kaikissa tapauksissa kokonaisluku. Sarake 5 kertoo luokan (esitetty sarakkeessa 3) painokertoimen. Viimeisessä eli sarakkeessa 6 olen kertonut keskenään sarakkeen 5 luokan painokertoimen ja sarakkeen 4 henkilöiden lukumäärän. Tämä sarakkeen 6 tulos kertoo asematuottajatekniikan tuottamista verkostoista huomattavasti enemmän kuin kokonaislukumäärä, joten kiinnitän seuraavaksi huomioni siihen.

Kun haastateltavat järjestetään sarakkeen 6 mukaiseen järjestykseen suurimmasta arvostusluokkatuloksesta pienimpään, taulukon haastateltavien järjestys muuttuu seuraavanlaiseksi:

Taulukko 2. Haastateltavat järjestyksessä arvostusluokkatuloksensa mukaan

haastateltava	arvostus- luokkatulos
Joppe	97,5
Johan	55,5
Osku/Julia	54
Dani	45
Annica	39
Johanna	38,25

Tätä arvostusluokkatuloksensa mukaan järjestettyä taulukkoa ennakoi jo taulukon 1. sarake 3, jossa kerrotaan ammattiluokkien järjestysluvut, joista kukin haastateltava tuntee eniten henkilöitä. Kun Joppe tuntee eniten henkilöitä luokasta 1., joka sisältää neljä arvostetuinta ammattiryhmää, hänen arvostusluokkatuloksensa on 97,5. Jopen tulos on huomattavasti suurempi kuin muiden kuuden haastateltavan. Vaikka muut haastateltavat tunsivat luokistansa enemmänkin henkilöitä kuin Joppe (kts. taulukko 1.), luokan arvostuksen mukaan jaettu painokerroin ei jaksakaan nostaa arvostusluokkatulosta lähellekään yhtä korkealle kuin Jopen tapauksessa.

Kun tässä tapauksessa verrataan haastateltavien naisten ja miesten tilannetta, niin huomataan, että miehet ovat tunteneet keskimäärin arvostetumpia ammattiluokkien edustajia kuin naiset. Erityisen paljon haastattelemani miehet tunsivat lääkäreitä arvostusluokasta 1. (Joppe), informaatioteknologian asiantuntijoita ja (diplomi-)insinöörejä arvostusluokasta 5. (Johan ja Dani) ja yrittäjiä arvostusluokasta 3. (Osku).

Naiset tunsivat erityisen paljon henkilöitä arvostusluokista 7. ja 8. Julia tunsu useita kirjailijoita tai journalisteja ja myös useita näyttelijöitä luokasta 7. Annica tunsu luokasta 8. erityisen monta musiikin kanssa tekemisissä olevaa henkilöä eli joko muusikkoa tai artistia. Myös Johannalla oli vahvimmat suhteet luokkaan 8. Johanna tunsu eniten luokasta muusikoita

tai artisteja, mutta myös jonkun verran tuutuina oli sihteerejä tai assistentteja.

Taulukoita 1. ja 2. yhdistäen voidaan päätyä lopputulokseen, jonka mukaan naiset tuntevat keskimäärin enemmän ammattiryhmien edustajia kuin miehet. Miehet taas tuntevat enemmän arvostetuimpien ammattiryhmien edustajia kuin naiset. Tätä lopputulosta voidaan tietenkin kyseenalaistaa miettimällä sitä, olivatko naiset pelkästään tarkempia vastauksissaan kuin miehet ja luettelivat näin jokaisen mahdollisen tuttunsa vastauksiin. Tämän kyseenalaistuksen voin kumota argumentilla, jonka mukaan pyysin haastateltavia miettimään kaikki mahdolliset henkilöt läpi, jotka tulevat mahdollisesti vastausvaihtoehdoiksi. Eli samaa tarkkuutta pyysin vastauksissa sekä miehiltä että naisilta. Eri asia on taas se, olivatko haastattelemaniset luonnostaan miehiä maltillisempia ja tarkempia vastauksissaan. Tähän viimeiseen asiaan on minun objektiivisena haastattelijana mahdotonta ottaa kantaa.

Asematuottajatekniikkalomakkeen tulkinnassa käyttämäni analyysimenetelmä voidaan problematisoida kahdesta eri syystä. Oletuksenani analyysimenetelmässäni on, että automaattisesti sukulaisuussuhde (esim. perheenjäsenyys) on arvokkaampaa sosiaalisten suhteiden kannalta kuin niin sanotut heikommat siteet tutuiksi nimettyihin henkilöihin. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon oletus, jonka mukaan heikoimmat siteet voivatkin olla sosiaalisten verkostojen kannalta arvokkaampia kuin niin sanotut vahvat, esimerkiksi sukulaisuuteen pohjautuvat, siteet. Vahvojen siteiden voidaan tämän oletuksen mukaan ajatella olevan vanhaa säilyttävää ja tätä kautta näin kykenemättömiä synnyttämään uusia verkoston haaroja. Heikommat siteet voivat taas synnyttää paljon uusia verkoston haaroja ennestään tuntemattomille aloille ja toisiin uusiin verkostoihin.

Toisena problematisoinnin kohteena voidaan pitää Suomenkuvalehdessä julkaistua ammattien arvostuslistaa, jolle osin perustin asematuottajatekniikkalomakkeen analyysin. Vaikkakin artikkelissa oli kyse juuri eri ammattiryhmien arvostuksesta Suomen kansalaisten keskuudessa, niin se ei kuitenkaan kerro juuri mitään itse ammattikunnan edustajien mahdollisesta sosiaalisten verkostojen laajuudesta. Koska arvostetuimpien ammattiryhmien joukossa ovat ammatit kuten palomies ja poliisi, voidaan tämän arvostuksen kuvitella johtuvan ammattikunnan funktiosta yhteiskunnan hyvinvoinnille, ei ammattiryhmän

edustajan mahdollisesti mobilisoitavissa olevien sosiaalisten suhteiden määrästä.

6.2 Voimavaratuottajatekniikkalomakkeiden tulkintamenetelmä ja tuloksia

Voimavaratuottajalomakkeen tulkinnan apuna käytin samaa menetelmää kuin asematuottajalomakkeen tulkinnassa. Erona kuitenkin on se, että kun asematuottajalomakkeessa annoin painokertoimet ammattiteille niiden arvostuksen mukaan, niin voimavaratuottajalomakkeessa jätin nämä painokertoimet antamatta. Tämän jätin tekemättä siksi, että mielestäni olisi mahdotonta jaotella ihmisten eri resursseja arvostettuihin ja vähemmän arvostettuihin resursseihin. Tällä tarkoitan konkreettisesti epämielekkyyttä vertailla kahta sisällöltään erilaista suhdetta. On mahdotonta sanoa, onko tärkeämpää tuntee sukulainen, joka omistaa osakkeita yli 5000€lla vai sukulainen, joka osaa remontoida asuntonsi.

Asematuottajatekniikan tapaan annoin painokertoimet samalla tavalla voimavaroja omaaville henkilöille väliltä 0,5 (haastateltavan tuttu) – 2 (haastateltavan perheenjäsen tai tyttöystävä). Näiden painokertoimien antamisen jälkeen laskin yksinkertaisesti yhteen erikseen jokaisen haastateltavan voimavarat eli resurssit. Nämä yhteenlasketut summat kertovat siis yksinkertaistettuna siitä, kuinka laaja haastateltavan sosiaalinen verkosto on tällä resurssien alueella. Resurssisumma, joksi sitä jatkossa kutsun, korreloi siis tässä mitatun suhdeverkon laajuuden kanssa. Eli mitä suurempi resurssisumma on, sitä laajemmat ovat haastateltavan resurssiverkostot. Kuitenkin tuloksia tulkittaessa täytyy muistaa, että mainitut verkoston jäsenet eivät automaattisesti tuo ”hopealautasella” resursseja haastateltavan luo, vaan haastateltavan on itse valjastettava aktiivisesti nämä resurssit käyttöönsä.

Resurssisummat vaihtelivat Jopen 75:n ja Johannan 272,5:n välillä. Hajonta resurssisummien välillä on siis suhteellisen suuri, koska tässä lomakkeessa en käyttänyt minkäänlaisia summaa suurentavia arvostuskertoimia kuten edellisessä tulkinnassa. Seuraavasta taulukosta tulevat ilmi jokaisen haastateltavan resurssisummat:

Taulukko 3. Haastateltavat järjestyksessä resurssisummansa mukaan

haastateltava	resurssisumma
Johanna	272,5
Julia	219,5
Annica	201,5
Johan	168
Osku	135
Dani	125,5
Joppe	75

Kuten asematuottajalomakkeiden kokonaislopputuloksessa myös tässä resurssisummia kuvaavasta taulukosta on nähtävissä haastattelemieni naisten resurssiverkostojen olevan miesten resurssiverkostoja suuremmat. Kun jokaisen haastattelemanin naisen resurssisumma ylittää 200, niin vastaavasti jokaisen miehen resurssisumma jää alle tuon 200:n. Laskettaessa naisten ja miesten resurssisummien keskiarvot, voidaan huomata, että näissä on yli 100 yksikköä eroa (naiset 231,2 ja miehet 125,9). Keskiarvojen ero on aika huomattava suhteutettaessa lukumäärä esimerkiksi Jopen 75 resurssisummaan, joka on itsessään pienempi kuin naisten ja miesten keskiarvojen ero.

Voimavaratuottajatekniikan tuottamia lopputuloksia tulkittaessa minun on mahdotonta käyttää esimerkiksi asematuottajatekniikan tapauksessa käyttämiäni arvostuspainokertoimia edellä kuvaamani resurssien arvottamisen epämielekkyuden takia. Mahdollista on kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, minkä tyyppisiä resursseja kullakin vastaajalla oli erityisen paljon tai erityisen vähän tai ei ollenkaan. Näitä resursseja käsittelemäni yksityiskohtaisesti seuraavaksi.

Erityisen paljon haastateltavat tunsivat esimerkiksi henkilöitä, jotka osaavat soittaa jotain instrumenttia. Viidellä haastateltavalla seitsemästä oli merkitsevän paljon näitä musikaalisia resursseja omaavia henkilöitä verkostossaan. Kuusi haastateltavaa seitsemästä myös kertoi,

että heidän resurssiverkostoonsa kuuluu paljon henkilöitä, jotka voisivat tarjota haastateltavalle väliaikaisen asuinpaikan viikoksi, jos he sitä sattumalta tarvitsisivat. Muita resursseja, jotka toistuivat huomattavan usein haastateltavien lomakkeissa, oli muun muassa mahdollisten muuttoapua tarjoavien henkilöiden tunteminen, sekä henkilöiden sellaisten henkilöiden tunteminen, jotka tiesivät erityisen paljon urheilusta. Kumpikin näistä viimeksi mainituista olivat hiukan yleisempiä haastateltavien miesten kuin naisten keskuudessa.

Kuusi haastateltavaa seitsemästä kertoi, ettei tunne ketään joka työskentelisi kaupungintalolla tai jossain vastaavassa virastossa. Viisi haastateltavaa tunsikin ainoastaan harvan tai ei tuntenut ollenkaan henkilöitä joilla olisi hyvät suhteet lehdistöön tai radioon. Ainoastaan harva haastateltavista tunsikin myöskään ketään, joka olisi aktiivinen poliittisessa puolueessa. Joppe valaisikin haastattelun aikana asiaa kommentilla ”Suomenruotsalaisten mielestä politiikka on epäseksikästä.” Käytännön esimerkin Joppe kertoi koulu- ja opiskelumaailmasta, jossa hänen mukaansa on havaittavissa oppilaiden ja opiskelijoiden passiivinen osallistuminen poliittisiin asioihin.

Yhteenvetona tästä haastateltavien resurssien jakautumisesta voidaan sanoa, että haastateltavilla oli verkostoissaan paljon mobilisoitavissa olevia resursseja, joista oli osa suoraan instrumentaalisia, kuten mahdollinen asunnontarjoaminen ja osa taas ei niin lähellä instrumentaalisia resursseja, kuten musikaalisten ihmisten tunteminen ja urheilusta paljon tietävien henkilöiden tunteminen. Yleisesti ottaen tulkitsemme kaikki nämä haastateltavien yleisimmät resurssit *helposti mobilisoitavissa oleviksi resursseiksi*. Tämä sen takia, että uskon väliaikaisen majoituksen ja muuttoavun pyytämisen kynnyksen olevan henkilöille suhteellisen matalan. Useimmiten nämä haastateltavien verkoston jäsenet ovat myöskin valmiita auttamaan näissä kyseisissä asioissa, sillä pyydetty ”palvelus” ei ole kovin suuri. Kaikki haastateltavat korostivat haastattelutilanteissa esimerkiksi 5000€:n lainaamisen vaikeutta, vaikka haastateltavat olisivatkin tunteneet henkilön jolla olisi mahdollista lainata kyseinen summa. On siis eri asia pyytää isää auttamaan muutossa kuin lainaamaan 5000€ ilman erityisen painavaa syytä. Ero tulee vielä konkreettisemmaksi pyydettyä samoja asioita esimerkiksi ystävältä saatikka sitten tutulta. Tämän uskon siis vaikuttavan yhtenä syynä siihen, millaisia resursseja haastateltavat kertoivat omistavansa verkostojensa kautta.

Resursseista, jotka taas haastattelemiltani suomenruotsalaisilta pääosin puuttuu, voidaan yhteenvedona sanoa, että ne liittyvät suurimmaksi osin juuri edellä kuvaamani poliittisten yhteyksien puuttumiseen. Myös kaupungintalolla työskentelevien ihmisten tuntemattomuus voidaan osin liittää tähän kategoriaan, sillä vastaavissa virastoissa voidaan ajatella työskentelevän ihmisiä, joilla on koulutustausta, joka korreloi positiivisesti poliittisen aktiivisuuden ja yhteiskunnallisen tietämyksen kanssa. Tästä esimerkkinä Jopen kertoi, että hänen ollessa lukiossa, valtiotieteiden opiskelu oli todennäköinen tulevaisuuden suunnitelma ainoastaan hyvin harvalle suomenruotsalaiselle abiturientille. Tämän politiikan epäseksikkyuden, kuten Joppe asian ilmaisi, voidaan ajatella välittyvän myös ihmisten tulevaisuuden alavalintoihin ja edelleen Linin (2001, 39) ”kuten minä”- hypoteesia seuraten, ihmisten voidaan ajatella olevan tekemisissä eniten kaltaistensa ihmisten kanssa. Eli tähän tapaukseen yleistäen: Poliitiikan epäseksikkyuden takia ei olla poliittisesti aktiivisia, ja koska yhteisön jäsenet tuntevat kaltaisiansa, ei tunneta puoluepoliittisesti aktiivisia henkilöitä.

6.3 Nimituottajatekniikkalomakkeiden tulkintaa ja tuloksia

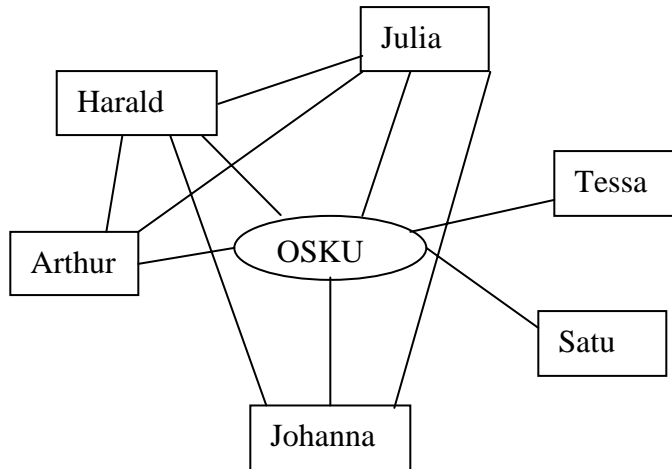
Nimituottajatekniikkalomaketta analysoidessani en käyttänyt kahdessa edellisessä lomakkeessa käyttämiäni painokertoimia, koska lomake on jo lähtökodiltaan sellainen, että painokertoimiin ja arvostuskertoimiin perustuvaa tulkintamenetelmää olisi mahdotonta käyttää. Kun kahdessa edellisessä lomakkeessa haasteltavilta kysyttiin eri asemia ja resursseja omaavien henkilöiden tuntemusta asteikolla tuttu-ystävä-sukulainen-perheenjäsen/tyttöystävä, niin nimituottajatekniikkalomakkeessa vastaajien oli vastattava kysymyksiin nimeämällä kyseinen tuntemansa henkilö.

Koska huomasin relevantin tulkintamenetelmän löytymisen kyseiseen lomakkeeseen olevan suhteellisen hankalaa, päätin lähettää haastattelemilleni henkilöille sähköpostia, missä pyysin haastateltavia tarkentamaan hieman nimeämiensä henkilöiden välisiä suhteita. Kysyin siis lähettämissäni sähköposteissa, tuntevatko heidän nimeämänsä henkilöt toisiaan. Sain vastauksen viideltä haastateltavalta, eli kaksi haastateltavaa eivät jostain syystä vastanneet

tarkentavaan kysymykseeni. Päätin perustaa tulkintani nimituottajatekniikkalomakkeista näihin vastauksiin, jotka sain sähköpostitse haastateltavilta. Itse haastattelutilanteessa saamiani vastauksia käytän tarkentaessani ja kuvaillessani tarkemmin haastateltavien suhdeverkostojen sisältöä. Seuraavaksi käsittelen näiden viiden henkilön nimituottajatekniikalla aikaansaatuja suhdeverkostoja. (Huom. Kun käytän jatkossa tässä 6.3 luvussa verkosto- käsitettä, tarkoitan ainoastaan luvussa käsittelemääni rajallista nimituottajatekniikkalomakkeen tuottamaa verkostoa.) Aloitan tarkasteluni esittelemällä kolmen haastateltavan suhdeverkostot yksikkömatriiseina ja havainnollistavina kuvioina. Jätin kaksi verkostoa pois sen takia, että ne eivät eroa paljoakaan rakenteeltaan seuraavaksi esitellystä Oskun verkostosta.

	Osku	Harald	Arthur	Johanna	Satu	Tessa	Julia
Osku	-	1	1	1	1	1	1
Harald	1	-	1	1	0	0	1
Arthur	1	1	-	0	0	0	1
Johanna	1	1	0	-	0	0	1
Satu	1	0	0	0	-	0	0
Tessa	1	0	0	0	0	-	0
Julia	1	1	1	1	0	0	-

Kuvio 1. Oskun nimituottajatekniikkalomakkeen tuottama suhdeverkosto yksikkömatriisin muodossa

Kuvio 2. Oskun nimituottajatekniikkalomakkeen tuottama suhdeverkostokartta

Kuten jo edellä totesin, Oskun verkosto oli aika samanlainen rakenteeltaan ja kooltaan kuin Johanin ja Danin verkostot. Tämän takia valitsin käsiteltäväksi vain yhden näistä verkostoista. Seuraavaksi tulkitseen Oskun verkostoa ennen siirtymistäni Julian verkostoon.

Yksikkömatriisin tulkinta on suhteellisen yksinkertaista. Nimensä mukaan yksikkömatriisissa esiintyy ainoastaan lukuarvoja 0 ja 1. Jos kahden eri henkilön rivin ja sarakkeen risteyskohdassa on arvo 0, tarkoittaa se sitä, että kyseiset henkilöt eivät tunne toisiaan. Jos kahden henkilön sarakkeen ja rivin risteyskohdassa on arvo 1, tarkoittaa se sitä, että nämä kaksi henkilöä tuntevat toisensa. Eli jos matriisissa esiintyy paljon arvoa 1, verkosto on sellainen jossa haastateltavan mainitsevat henkilöt tuntevat muitakin haastateltavan verkoston jäseniä kuin itse haastateltavan. Tällaista tilannetta kuvaan verkoston *tiiviyden* käsitteellä. Sitä vastoin, jos verkostossa esiintyy paljon arvoa 0, haastateltavan mainitsevat henkilöt eivät ole sidoksissa muihin verkoston jäseniin. Matriisin diagonaalilla eli suoralla, joka halkaisee matriisin vasemmasta yläkulmasta oikeaan alakulmaan, on rivi pelkkiä viivoja. Nämä viivat ovat rivin ja sarakkeen leikkauskohdassa, jossa henkilö on kohdakkain itsensä kanssa. Tällaista tilannetta ei luonnollisestikaan ole järkevää kuvata arvolla 0 tai 1.

Kuten Oskun yksikkömatriisista näkee, sen sarakkeilla ja riveillä on kummallakin seitsemän henkilöä, joista Osku itse on yksi. Nämä loput kuusi henkilöä ovat ne, joiden nimet hän mainitsi kysyessään nimituottajatekniikkalomakkeen kysymyksiä. Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että mukana verkostossa Oskulla on muun muassa henkilö, joka on auttanut Oskua saamaan viimeisimmän työpaikan ja henkilö, joka säilyttää vara-avainta hänen asuntoonsa. Kaikki nimituottajatekniikkalomakkeen kysymykset on nähtävissä työni loppuosan liitteissä.

Oskulla verkostosta on lähes yhtä paljon arvoja 0 ja 1. Tämä kertoo siitä, että verkosto on keskinkertaisen tiivis. Lomakkeen kysymysten laadusta johtuen verkostoita tulkittaessa tulee myös ilmi jako ihmisten välillä, jotka liittyvät työelämään ja taas niihin, jotka liittyvät elämään vapaa-ajalla. Oskun verkostoa havainnollistavasta kuviosta kuitenkin huomaa, että jako työelämään ja vapaa-aikaan ei ole niin selvä kuin ennalta voisi olettaa. Niin sanotuksi Oskun työelämänpiiriin kuuluviksi ihmisiksi verkostosta voidaan rajata Harald, joka oli auttanut saamaan Oskua viimeisimmän työpaikan, Arthur, joka neuvoi Oskua työongelmissa ja Julia, jota Osku voi itse neuvoa työhön liittyvissä ongelmissa. Näiden kolmen ihmisen voidaan siis ajatella liittyvän läheisimmin Oskun työelämänpiiriin. Kuitenkin verkostoa havainnollistavasta kuviosta voidaan huomata, että jako ei ole niin yksinkertainen, sillä samaan elämänpiiriin näyttäisi kuuluvan myös Julia ja Johanna. Johannan ja Julian yhteydet tulevat ilmi lomakkeen tarkentavissa kysymyksissä. Johanna ja Julia ovat Oskun opiskelijaystäviä, joilla on lähes samantyyppiset suhteet Haraldiin ja Arthuriin kuin itse Oskulla. Oskun elämänpiirissä työ- ja yksityiselämä eivät ole siis niin selkeästi toisistaan eriyvät alueet. Osku on luonut nykypäivänä työelämässä tarvittavia verkostoja jo opiskeluaikana, josta Harald oli hänelle tuttu entisen opettajan roolissa.

Selkeästi eri elämänpiiriin kuuluivat Oskun verkostokuvioista päätellen Satu ja Tessa. Tarkentavien kysymysten perusteella voidaan havaita, että Satu ja Tessa ovat kummatkin hänen ystäviään pidemmän ajan takaa. Naapurinsa Tessan Osku on tuntenut koko elämänsä ajan ja lapsuudenystävän entisen tyttöystävän Satun, Osku on tuntenut yhdeksän vuotta. Satu ja Tessa eivät tunne toisiaan eivätkä myöskään ketään muita verkoston jäseniä. He ovat ystäviä eri elämänpiireistä työelämän ulkopuolelta, jotka luettelen kuuluvaksi tähän toiseen

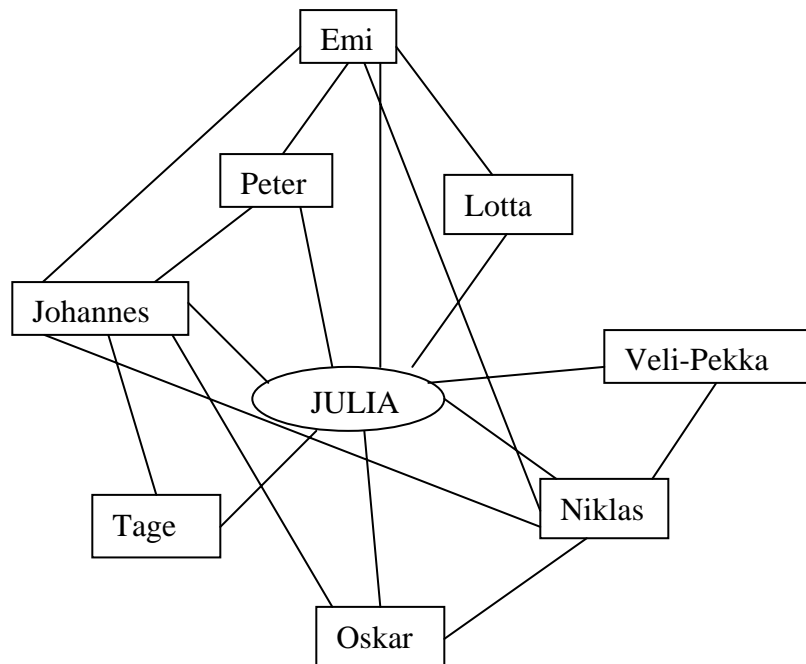
ihmisten elämää rytmittävään osaan eli vapaa-ajan elämään.

Tarkentavista kysymyksistä päätellen tiiviimmät suhteet Oskulla on Johannaan ja Satuun. Johanna on Oskun kanssa samassa nykyisessä opiskelupaikassa ja he ovat yhteydessä toisiinsa päivittäin. Satuun Osku ei ole yhteydessä niin usein kuin Johannaan ja näkeekin tätä huomattavasti harvemmin, mutta Osku mainitsi Satun olevan ihminen, jolle voi puhua hänelle tärkeistä asioista.

Kuten verkostojen tutkimuksessa painotetaan, tärkeätä on myös se, millaisia resursseja mainituilla verkoston jäsenillä on mahdollisuus mobilisoida. Oskulla laajimpina verkoston jäsenten resursseina ilmenee media-alan tuntemus ja suhteet. Nämä ovat ehdottomasti Oskulle positiivista sosiaalista pääomaa, sillä Oskun mediatuotannon opiskelut ja tuleva työelämä saavat varmasti tukea ja hyötyä tällaisista suhteista. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan Julian verkostoa.

	Julia	Peter	Tage	Lotta	Oskar	Emi	Veli-Pekka	Johannes	Niklas
Julia	-	1	1	1	1	1	1	1	1
Peter	1	-	0	0	0	1	0	0	0
Tage	1	0	-	0	0	0	0	1	0
Lotta	1	0	0	-	0	1	0	0	0
Oskar	1	0	0	0	-	0	0	1	1
Emi	1	1	0	1	0	-	0	1	1
Veli-Pekka	1	0	0	0	0	0	-	0	1
Johannes	1	1	1	0	1	1	0	-	0
Niklas	1	0	0	0	1	1	1	0	-

Kuvio 3. Julian nimituottajatekniikkalomakkeen tuottama suhdeverkosto yksikkömatriisin muodossa

Kuvio 4. Julian nimituottajatekniikkalomakkeen tuottama suhdeverkostokartta

Julian yksikkömatriisin riveiltä ja sarakkeilta tulee ilmi, että hänen verkostossa on hieman enemmän jäseniä kuin muiden haastateltavien nimituottajalomakkeiden tuottamissa verkostoissa. Tämän takia valitsin Julian verkoston tarkemmin esiteltäväksi työssäni. Julian nimesi verkostoonsa kuuluvaksi kahdeksan eri henkilöä kun taas kaikki muut haastateltavat (kaikki miehiä) nimesivät verkostoon 5 tai kuusi henkilöä.

Julian verkosto on Oskun verkoston tavoin myös keskimääräisen tiivis, eli kumpikaan arvoista 1 tai 0 ei ole esiintyvyydeltään matriisissa selkeästi toista dominoivampi. Kuitenkin katsottaessa kuviota, jonka piirsin hahmottaakseni verkostoa, voidaan huomata, että verkoston jäsenistä ei muodostu selkeitä erillään muista olevia ryhmiä. Tämä voidaan tulkita siten, että Julialla ei ole niin selkeää jaottelua työelämänpiiriin ja vapaa-ajan elämänpiiriin kuuluvien henkilöiden välillä.

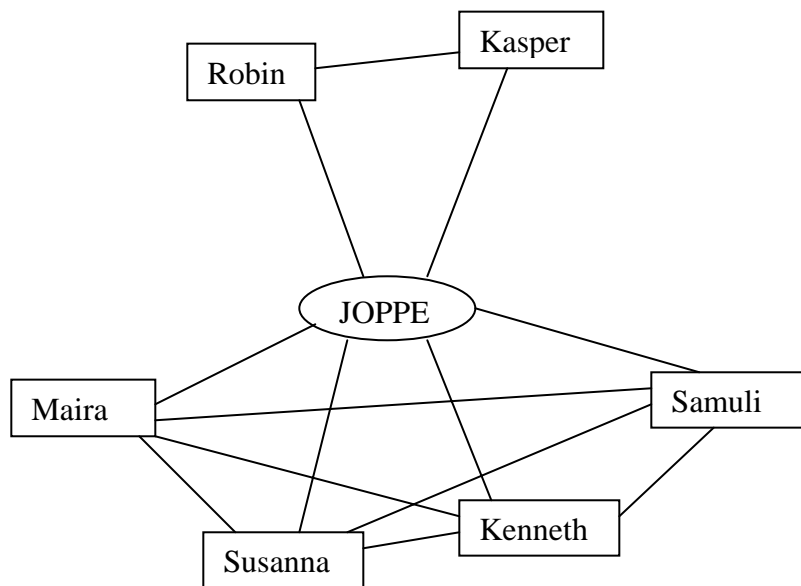

Tämä Julian elämänpiirien sekoittuminen voidaan selittää haastatellulle esittämiäni tarkentavien kysymysten vastausten avulla. Esimerkiksi Julian pomo oli hänen isosisko Emi ja henkilöksi, joka oli auttanut häntä saamaan viimeisimmän työpaikan, Julia nimesi oman isänsä Peterin. Kun työasioissa on paljon suhteita, jotka koostuvat omista perheenjäsenistä, on luonnollista, että työ- ja vapaa-ajan elämänpiirit eivät ole selkeästi erilliset. Havainnollistavasta kuviosta voidaan huomata, että kaikki Julian nimeämät henkilöt tunsivat Julian lisäksi ainakin yhden muun henkilön kyseisestä verkostosta. Tämä tarkoittaa sitä, että Julian verkostossa ei ole mukana niin selkeästi eri elämänpiirien henkilöitä, kuten esimerkiksi oli Oskulla Tessan ja Sadun tapauksessa.

Läheisimmät ja tiiviimmät suhteet Julialla on ehkä luonnollisestikin perheenjäseniinsä Peteriin ja Emiin. Myös kämppis Veli-Pekka ja poikaystävä Niklas ovat myös ihmisiä, joita Julia joko näkee usein tai joihin hän on päivittäin yhteydessä. Resursseista, joita Julian verkoston jäsenet omaavat, ensiksi esiin nousee perheenjäsenten mahdollisuus mobilisoida työelämään liittyviä resursseja. Julian isä Peter työskentelee alalla, jota Julia parhaillaan opiskelee. Kuten jo aiemmin totesin Julian isän vaikuttaneen hänen viimeisimmän työpaikan saantiin, voidaan samantyyppisten resurssien olevan mobilisoitavissa myös myöhemmässä elämässä. Veli-Pekka ja Niklas ovat kumpikin opiskelijoita, joiden Julia kertoi kannustavan kuntoiluun, auttavan lähinnä henkilökohtaisten ongelmien ratkaisussa ja käytännön asioissa kuten siivouksessa ja rahan lainaamisessa. Viimeiseksi siirryn käsittelemään Jopen verkostoa.

	Joppe	Robin	Maira	Susanna	Kenneth	Samuli	Kasper
Joppe	-	1	1	1	1	1	1
Robin	1	-	0	0	0	0	1
Maira	1	0	-	1	1	1	0
Susanna	1	0	1	-	1	1	0
Kenneth	1	0	1	1	-	1	0
Samuli	1	0	1	1	1	-	0
Kasper	1	1	0	0	0	0	-

Kuvio 5. Jopen nimituottajatekniikkalomakkeen tuottama suhdeverkosto yksikkömatriisin muodossa

Kuvio 6. Jopen nimituottajatekniikkalomakkeen tuottama suhdeverkostokartta

Jopen verkosto muistuttaa kooltaan ja ulkoiselta rakenteeltaan aika paljon ensiksi käsittelemääni Oskun verkostoa. Yksikkömatriisissa on saman verran jäseniä kuin Oskulla eli kuusi hänen itsensä lisäksi. Myös rakenne näyttää yhtenevältä Oskun verkoston kanssa, sillä havainnollistavasta kuviosta erottuu selkeästi kaksi erillistä osiota.

Jopen verkosto eroaa edellä käsittelemistäni Oskun ja Julian verkostoista muun muassa sen tiiviyn perusteella. Jopen verkosto on huomattavasti tiiviimpi kuin Julian ja Oskun verkostot. Tästä kertoo se, että Jopen yksikkömatriisissa on selkeästi enemmän arvoa 0 kuin arvoa 1. Tästä samasta tiiviyydestä kertoo myös havainnollistavan kuvion alaosan ryhmän ihmisten välisten viivojen tiheys. Jokainen tästä alaosan ryhmästä tuntee toisensa, joten tämä heijastuu yksikkömatriisiin 1-arvojen selkeänä enemmistönä.

Kuten Oskulla myös Joppella kuvion perusteella on kaksi selkeästi toisistaan eroavaa elämämpiiriä. Joppella tämä ero on kuitenkin vielä Oskun tapaukselta selkeämpi. Jopen verkostossa Robin ja Bade eroavat kahdestaan verkoston yhdeksi osaksi, jonka yhteen sitovana elementtinä on työ. Robin on auttanut Joppeta saamaan hänen viimeisimmän

työpaikkansa ja on myös samalla hänen pomonsa. Kasper on henkilö, joka neuvoo Joppea työongelmissa sekä työskentelee hänen kanssaan usein.

Toinen selkeästi verkostosta erottuva alue on Joppelle läheinen piiri, joka muodostuu perheenjäsenistä ja ystävistä. Tämä vapaa-ajan piiri koostuu Jopen vanhemmista Kennethistä ja Mairasta, tyttöystävästä Susannasta ja hyvästä armeijakaverista Samulista. Jopen isä Kenneth säilyttää vara-avainta Jopen asuntoon, äitinsä Mairan Joppe mainitsi henkilönä, jolle puhua tärkeistä asioista. Susannaa Joppe kertoi neuvovansa työhön liittyvissä asioissa ja Samuli oli henkilö jonka luona Joppe oli käynyt viimeksi kylässä.

Tiiviimmät suhteet Joppella oli vanhempiinsa ja tyttöystäväänsä Susannaan. Suhteellisen usein (noin kolme kertaa viikossa) Joppe tapaa myös Robinia ja Kasperia, mutta tapaamiset liittyvät useimmiten työasioihin. Resursseista mitä kyseiset verkoston jäsenet omaavat tai mahdollisesti voivat mobilisoida, nousi Joppella erityisesti esiin isän laajat suhdeverkot. Joppe kertoi isänsä olevan ”henkilö, jolle soittaa jos tarvitset norsun tai halvan kämpän Leviltä”. Myös Jopen kommentti ”Jos haluaa morfiinia, niin sitä tulee sormia napsauttamalla”, kertoo Jopen isän laajoista suhdeverkostoista lääkäreiden ammattikuntaan. Joppe korosti kuitenkin puhuessaan isästään vastavuoroisuuden velvoitetta ja riippuvuudentunnetta, josta Bourdieu (1990, 99 - 111) myös puhuu lahjanantoa ja tilanteen synnyttämää vastalahjan odotusta analysoidessaan.

Koska Johanin ja Danin verkostojen edellisten tapainen verkostojen yksityiskohtainen tarkastelu ei toisi tulkintaani uutta merkitsevää tietoa, kerron lopuksi heidän verkostojen peruspiirteet hyvin lyhyesti ja yleisesti. Johanin ja Danin verkostot ovat suurin piirtein samankokoisia kuin Oskun verkosto. Sisällöltään ne muistuttavat jonkin verran kuitenkin Julian verkostoa, sillä työelämänpiiri on jonkin verran kummallakin sekoittunut vapaa-ajanelämänpiiriin. Tästä kertoo se, että työelämänpiirissä on mukana, joko perheenjäseniä tai muita sukulaisia. Verkoston voimavaroina nousee Johanilla esiin erityisesti informaatioteknologian asiantuntijoiden mahdolliset resurssit ja Danilla eri alojen yksityisyrittäjien mahdollisesti mobilisoitavissa olevat resurssit.

6.4 Yleinen lomakkeiden tulkinta ja teoria

Van Der Gaagin (2003, 2) Hollantilaiselle työväestölle tekemä tutkimus osoitti sen, että on olemassa neljä toisistaan eroavaa ja toistensa kanssa korreloimatonta indikaattoriryhmää, joista jokainen heijastelee tiettyjä sosiaalisen pääoman aspekteja. Nämä Van Der Gaagin neljä indikaattoriryhmää ovat: arvovaltainen sosiaalinen pääoma, verkoston laajuus, konkreettisten resurssien saatavuus ja verkoston monimuotoisuus. Käytännössä näillä neljällä indikaattoriryhmällä on sekä erottavia että ennustavia arvoja, joista voidaan päätellä neljä erilaista sosiaalisen pääoman seurausta. Esimerkiksi henkilön tulot ja henkilökohtainen arvostus ovat parhaiten ennustettavissa arvovaltaisen sosiaalisen pääoman hallinnasta. Sellaisen henkilön tunteminen, joka on auttanut saamaan nykyisen työpaikan ja/tai auttanut löytämään nykyisen asunnon, ennustavat sosiaalisen pääoman verkoston laajuutta.

Tiivistettynä Van Der Gaagin tulokset näyttävät sosiaalisen pääoman lopputuloksen tärkeyden, mutta yhtäläillä myös sosiaalisen pääoman korkean välineellisesti spesifin informaattiosisällön. (Van Der Gaag 2003, 2.)

6.4.1 Sosiaalisen pääoman ryhmäkuntaisuudesta

Bourdieuin sosiaalisen pääoman teorian on sanottu painottavan sosiaalisen pääoman ryhmäkuntaisuutta (Ruuskanen 2002, 9). Tekemieni haastatteluiden perusteella voidaan sanoa, että tietynlainen ryhmäkuntaisuus tulee esille myös haastateltujen sosiaalisissa suhteissa ja sitä kautta sosiaalisessa pääomassa. Jokainen seitsemän haastateltavaa nimesi nimituottajatekniikkalomakkeessa henkilön, joka on auttanut saamaan heitä viimeisimmän työpaikan. Tämä ei osoita vielä muuta kuin sen, että heillä oli työelämään hyvät verkostosuhteet ja myös vahvistaa nykypäivänä vallitsevaa ajattelutapaa, jonka mukaan verkostot ovat nykyään töiden saannissa yksi ,ei välttämätön, mutta hyödyllinen väline.

Kuitenkin se, että viidellä haastattelemastani suomenruotsalaisesta tämä henkilö, joka oli auttanut viimeisimmän työpaikan saannista, oli myös suomenruotsalainen, kertoo jo enemmän Bourdieun painottamasta sosiaalisen pääoman ryhmäkuntaisuudesta. Tiettyyn rajattuun ryhmään kuuluvien henkilöiden voidaan näin ajatella suosineen samaan ryhmään kuuluvia henkilöitä. Tästä on myös mahdollista päätellä, että sosiaalinen pääoma (tässä tapauksessa työhön liittyvä) halutaan säilyttää tällä tavoin saman rajatun ryhmän sisällä. Ryhmäkuntaisuuden vastustaja saataisi kritisoida päätelmiäni työpaikkojen "periytyvyydestä" tai "pysyvyydestä" suomenruotsalaisten keskuudessa argumentilla, jonka mukaan suomenruotsalaisten on helpompi palkata ennestään tuntemiaan ihmisiä, jotka ovat luonnollisesti tässä tapauksessa saman ryhmän jäseniä eli suomenruotsalaisia. Tämän argumentin voin pikemminkin ajatella liittävän asian entistä läheisemmin ryhmäkuntaisuuteen kuin kumoavan perusteluni. Sillä jos suomenruotsalaisten ajatellaan ainoastaan palkkaavan tai ajavansa jollain muulla tavalla parhaiten tuntemiensa henkilöiden (eli suomenruotsalaisten) asioita, tällöin ryhmän voidaan päätellä olevan hyvin tiivis ja henkilöiden hyvin lojaaleja kaltaisilleen. Mielestäni myös tämä vahvistaa Bourdieun sosiaalisen pääoman ryhmäkuntaisuutta painottavaa puolta.

Van Der Gaagin (2003, 2) tutkimustuloksiin nojautuen, haastattelemieni suomenruotsalaisten sosiaaliset verkostot ovat suhteellisen laajat. Tämän perustan jo aiemmin luvun alussa esittelemääni Van Der Gaagin näkökulmaan, jonka mukaan henkilöt, jotka tuntevat jonkun, joka on auttanut heitä saamaan viimeisimmän työpaikan, omaavat laajat sosiaaliset verkostot. Jos haastattelemistani ihmisistä kaikki tunsivat jonkun, josta on ollut apua haattaessa viimeisintä työpaikkaa, päätelmä on suhteellisen helppo tehdä ja se tuskin kaipaa sen suurempia perusteluja.

Bourdieun mukaan (1986, 248 - 249) sosiaalinen pääoma on yhteydessä yksilön jäsenyyteen toisiaan arvostavien ja samankaltaisten henkilöiden verkostoissa. Tällainen sisäpiiriläisyys tuo luotettavuutta ja arvostusta, joka on tietyin ehdoin muutettavissa taloudelliseksi pääomaksi. Juuri tämä Bourdieun näkökulman voidaan ajatella toimivan eräänlaisena katalysaattorina suomenruotsalaisten halukkuudessa suositella tai suoraan palkata toisia suomenruotsalaisia tiettyyn työhön. Kuuluttaessa samaan ryhmään, arvostuksentunne muita ryhmän jäseniä

kohtaan ja tunne samankaltaisuudesta saa ryhmän jäsenet toimimaan ryhmää edesauttavalla ja säilyttävällä tavalla. Tässä tapauksessa työnsaannin edesauttaminen toimii tällaisena ryhmää säilyttävänä ja arvotusta konkretisoivana tekijänä. Sosiaalisen pääoman muuntuminen taloudelliseksi tapahtuu tässä tapauksessa hyvin yksinkertaisesti työstä saatavan palkan muodossa. Myös Van Der Gaag (2003, 2) huomasi tutkimuksessaan arvovaltaisen sosiaalisen pääoman korreloivan henkilön arvostuksen ja tulojen kanssa. Kärjistetysti sanottuna: Mitä enemmän sinulla on arvostettua sosiaalista pääomaa, sitä todennäköisemmin itekin olet arvostetussa asemassa. Arvostettu sosiaalinen pääoma ei kuitenkaan liity ainoastaan arvostusasemaan, se korreloi myös positiivisesti henkilökohtaisten tulojen kanssa.

Arvostussuhteisiin liittyy kuitenkin aina Bourdieulla (1986, 249 – 250) paitsi ”luoton” mahdollisuus niin myös velvoite toimia arvostusryhmän vaatimalla tavalla. Samalla sosiaalinen pääoma on siis myös Bourdieu ’laisessä mielessä jatkuvasti sosiaalisen kamppailun kohteena, mikä merkitsee sen eriytymistä ja kerrostumista eri yhteiskunnallisten ryhmien välille. Tästä löytyy myös yksi syy siihen, miksi suomenruotsalaiset ovat innokkaita auttamaan toisiaan. Koska yhteiskunnassa käydään jatkuvaa kamppailua sosiaalisen pääomasta, on luonnollista pyrkiä säilyttämään mahdollisimman paljon jo ennestään hallussa olevaa sosiaalista pääomaa oman ryhmän rajojen sisäpuolella.

Jonkin verran sosiaalisen pääoman ryhmäkuntaisuudesta kertoo myös suhdekartat, jotka haastateltavat piirsivät suhdeverkostostaan haastattelutilanteen lopuksi. Pyysin yksinkertaisesti haastateltavia piirtämään kuvion, jossa haastateltava on itse keskiössä ja ympärillä hänelle tärkeimmät ihmiset. Suhdekartoissa oli haastateltavien kohdalla selkeitä eroja. Kun Johannan laajasta A4:n kokoisesta suhdekartasta löytyi ainoastaan yksi suomenkielinen hyvä ystävä, niin Jopen suhdekartan henkilöistä lähes puolet olivat suomenkielisiä. Julian ja Annican suhdekartasta löytyi myös hyvin vähän pääkielenään suomea puhuvia, kun taas Johanin, Danin ja Oskun suhdekartassa oli huomattavasti enemmän suomenkielisiä henkilöitä.

Mielestäni on kiinnostavaa, että lähes jokainen haastateltavista korosti piirtäessään suhdekarttaa sitä, että millainen on kartan sisältämien suomenkielisten henkilöiden osuus.

Esimerkiksi Johanna kertoi antaessaan piirroksen takaisin minulle, että hänellä on ainoastaan yksi hyvä suomenkielinen ystävä. Myöhemmin karttaa tarkastellessani, huomasin tämän lukevan myös tarkentavana selityksenä kyseisen ystävän kohdalla. Joppe taas korosti jo ennemmin haastattelun aikana, että hän ei ole ”sellainen normaali suomenruotsalainen”. Perusteluina Joppe käytti juuri muun muassa tätä laajaa suomenkielisten ystävien verkostoa. Joppe kertoi vaienneensa esimerkiksi armeijassa suomenruotsalaisuudestaan. Totuus oli kuitenkin tullut ilmi valveilla olevan ystävän kuullessa Jopen puhuvan unissaan, kielen ollessa luonnollisesti ruotsi.

Osku kertoi laajan suomenkielisen ystäväpiirin olevan seurausta siitä, että on asunut lapsuutensa Espoossa. Osku kertoi oletuksestaan, jonka mukaan Helsingin ulkopuolelta, mutta kuitenkin pääkaupunkiseudulta, kotoisin olevilla suomenruotsalaisilla on yleensä enemmän suomenkielisiä ystäviä kuin Helsingistä kotoisin olevilla suomenruotsalaisilla. Osku oli ollut muun muassa perhepäivähoidossa suomenkielisessä paikassa, jonka hoitajan lapsi on edelleen Oskun parhaita ystäviä. Danilla ja Johanilla on sama tausta, eli he ovat kotoisin Helsingin ulkopuolelta pääkaupunkiseudulta. Tämän voidaan ajatella vaikuttaneen myös heidän suhdeverkostonsa syntyyn.

Ryhmäkuntaisuuden puolesta puhuu siitä huolimatta, että haastateltavien suhdekarttojen suomenkielisten osuudessa on eroja se, että lähes jokainen painotti tavalla tai toisella haastattelutilanteessa suomenkielisten osuutta verkostoissaan. Jokaisen haastateltavan voidaan ajatella näin ollen tiedostavan suomenruotsalaisten tiiviin yhteisön olemassaolon ja ehkä jopa sen ryhmäkuntaisuuden tuomalla esiin perustelut sille, miksi verkostossa on suomenkielisiä. Huomattavasti vähemmän seliteltiin taas tilannetta, jossa verkostoon kuului vain harva suomenkielinen. Kummatikin keinot, lähes kokonaan ruotsinkielisen verkoston korostaminen (Johanna) ja ”normaalin (ruotsinkielisen ystäväpiirin omaavan) suomenruotsalaisen” olemassaolon tiedostaminen (Joppe) puhuvat sen puolesta, että on olemassa tietty rajattu ryhmä, jonka sisällä sosiaalisen pääoman voidaan ajatella ryhmäkuntaistuvan Bourdieu’laisessa mielessä.

6.4.2 Lahja ja vastalahja

Bourdieu (1986, 249) mukaan muuntamalla suhteita esimerkiksi suvussa sellaisiksi, jotka voivat olla jonain päivänä tarpeellisia ja käytettävissä, implikoi kestäviä velvollisuuksia subjektiivisesti tunnettuihin ja institutionaalisesti taattuihin oikeuksiin. Tämä Bourdieun pyhittämisen alkemiaksi kutsuma tapahtuma on nähtävissä haastatteluissani erityisesti Jopen tapauksessa. Joppe kertoi isänsä mahdollisuuksista hankkia hänelle lähes mitä tahansa maan ja taivaan väliltä. Jopen on tuskin tarvinnut nähdä suurta vaivaa muuntaakseen Bourdieun tarkoittamalla tavalla suhdettaan isäänsä sellaiseksi, josta jonain päivänä on jotain hyötyä, sillä isän ja pojan välisen suhteen voidaan ajatella olevan valmiiksi hyvin läheinen suhde. Kuitenkin heidän välillään on Jopen kertoman mukaan tällaisia kestäviä velvollisuuksia subjektiivisesti ja institutionaalisesti tunnettuihin oikeuksiin. Subjektiivisista velvollisuuksista esiin Jopen tapauksessa tuli vahvasti tunne kiitollisuudesta, joka esiintyi juuri Bourdieun läisittäin eräänlaisena pakkona eli kiitollisuudenvelkana isää kohtaan.

Pyhittämisen alkemiassa symbolinen konstituutio tuotetaan jonkun sosiaalisen instituution avulla (Bourdieu 1986, 249). Jopen isän tapauksessa tämä instituutio on luonnollisesti vanhemmuus. Symbolista konstituutiota ylläpidetään jatkuvasti vaihdon avulla. Vaihto voi tapahtua Bourdieun (em.) mukaan esimerkiksi lahjanvaihdon muodossa, joka on myös Jopen ja hänen isänsä tapauksessa symbolisen konstituution yksi ylläpitämisen muoto. Joppe kertoi olevan raskasta, kun tuntee olevansa kokoajan isällensä kiitollisuudenvelassa. Hän sanoi, että voi vain harvoin kieltäytyä isänsä pyynnöistä. Esimerkiksi Joppe kertoi korjaavansa ja päivittävänsä isänsä tietokonetta aina isän sitä vaatiessa.

Muut haastateltavat eivät painottaneet kiitollisuudenvelkaa ja vaihdon merkitystä suhteissa niin paljoa kuin Joppe. Voidaan kuitenkin ajatella, että tällainen lahjan ja vastalahjan idea on olemassa muidenkin haastateltavien mielessä, ilman että sitä kuitenkaan tuodaan julki. Bourdieun (1998, 160) mukaan lahjojenvaihto on vastakohtana taloudelliselle siinä määrin kun sen alkuperä ei ole laskelmoivassa subjektissa vaan toimijassa, joka on tehty sosiaalisesti taipuvaiseksi liittymään ilman minkäänlaista aikomusta tai laskelmointia vaihdon peliin. Juuri tässä ominaisuudessaan lahjojenvaihto sivuuttaa tai kieltää objektiivisen totuutensa vaihtona,

joka olisi ainoastaan taloudellista. Tässä voidaan nähdä totuus siitä, että symbolisten hyödykkeiden taloudessa taloudellinen intressi joko jätetään viitteelliseen tilaan tai se lausutaan eufemismein, eli kieltämisen kielellä. Tätä tarkoitan sillä, että haastateltavat eivät suoraan puhu kiitollisuudenvelasta tai vastalahjanannosta vaan voivat puhua siitä tällaisella ”kieltämisen kielellä”. Bourdieun (em.) mukaan eufemismilla kun voidaan sanoa mitä tahansa väittäen, että sitä ei kuitenkaan sanota. ”Käytännön eufemismit ovat eräänlaisia kunnianosoituksia sosiaaliselle järjestykselle (Bourdieu 1998, 161).” Eufemismien käyttöön on olemassa hyvin looginen syy. Bourdieun (1998, 155) mukaan lähes kaikissa yhteiskunnissa hyväksytään sanattomasti, että saatua lahjaa ei palauteta antajalleen, lahjasta ei tule siis kieltäytyä. Bourdieu (em.) on myös pohtinut sitä, miksi lahjan ja vastalahjan välissä täytyy olla ajallinen etäisyys. Hänen mukaansa tämän etäisyys vetää verhon lahjan ja vastalahjan välille ja sallii näin vaikutelman kahden symmetrisen teon ainutkertaisuudesta ja toisiinsa liittymättömyydestä.

Antamisen ja saamisen välimatka tuottaa myös jännitystä ja epävarmuutta, koska lahjan antaja ei voi koskaan olla varma tuleeko hän saamaan vastalahjaa. Tällaisen ajallisen välimatkan olemassaolon voi ymmärtää vain olettaessa, että antaja ja saaja ottavat osaa tietämättään peittelyyn, joka pyrkii kieltämään vaihtosuhteen mitätöivän totuuden lahjasta, vaihtolahjan odotuksen. Tässä on eräs symbolisten vaihtojen talouden pääominaisuuksista: se koskee käytäntöjä, joilla on kaksi totuutta, jotka ovat vaikeasti yhdessä pidettävissä. Subjektiivinen totuus ja objektiivinen todellisuus ovat ristiriidassa keskenään. Tällaisen kaksinaisuuden tekee mahdolliseksi niin kutsuttu itsepetos (self-deception). Tätä yksilöllistä itsepetosta edeltää yhteisöllinen itsepetos, todellinen yhteisöllinen väärinkäsittäminen. Tämä väärinkäsittäminen perustuu objektiivisiin ja henkisiin rakenteisiin, ja se tekee mahdottomaksi toimia tai edes ajatella toisin. (Bourdieu 1998, 155 – 156.)

Koska toimijat ovat pienestä pitäen eläneet maailmassa, jossa lahjojen vaihto on sosiaalisesti perustettu uskomuksiin ja käyttäytymistäipumuksiin, he voivat olla samaan aikaan narrattuja että narrata myös samalla muita ja jopa itseään. Pitkä sosialisaatiotyö on valmistanut ja taivuttanut lahjan antajan ja vastaanottajan osallistumaan ilman aikomusta tai voitonlaskentaa

anteliaisiin vaihtosuhteisiin, joiden logiikka on määräytynyt heille objektiivisesti. (Bourdieu 1998, 157.) Tästä lahjan ja vastalahjanlogiikasta ja niiden yhteyden piilottavasta kieltämisen kielestä, eufemisaatiosta, voidaan löytää syy siihen, miksi vastapalveluksista ei paljoa puhuttu haastattelutilanteissa.

6.4.3 Kentistä

Kentän rakenteen voidaan nähdä koostuvan sen sisällä käytävästä merkityksellisen pääoman tavoittelun taistelussa mukana olevien agenttien ja instituutioiden voimasuhteiden tilana. Taisteluiden panoksena on legitiimin väkivallan monopoli eli erityisarvovalta, joka on tarkasteltavalle kentälle tyypillinen. Erityispääomalla tarkoitetaan sitä, että se on arvokasta suhteessa tiettyyn kenttään. (Bourdieu 1985, 106.) Tutkimuksessani kentän erityispääomana toimii tällöin sosiaalinen pääoma.

Tutkimuksessani relevantin kentän voidaan ajatella muodostuvan suomenruotsalaisten muodostamasta yhteisöstä. Kuten jo olen aiemmin työni tulkintavaiheessa todennut, että suurimman osan haastateltavien verkostoista muodosti suhteet suomen ruotsinkieliseen vähemmistönosaan. Tästä voidaan vetää johtopäätös, että on olemassa tietty rajattu kenttä, missä nämä verkoston jäsenet toimivat. Bourdieun ja Wacquantin (1995, 127 – 128) mukaan kentillä käydään taistelua taloudellisesta hallinnasta. Tämä taloudellisen hallinnan ylläpito voidaan nähdä osaksi sosiaalisen pääoman ylläpitoa, onhan sosiaalinen pääoma muutettavissa aina tietyin ehdoin taloudelliseksi pääomaksi.

Koska suurin osa haastateltavien verkostoiden henkilöistä oli suomenruotsalaisia (erityisesti ne, jotka olivat auttaneet haastateltavia saamaan viimeisimmän työpaikan), voidaan nähdä, että kentillä taistelussa panoksena oleva pääoma pyritään näin säilyttämään kentän sisällä. Bourdieun (1985, 106) mukaan ne joilla on tietyssä voimasuhteiden tilassa enemmän tai vähemmän täydellinen erityispääomamonopoli eli kentälle ominaisen vallan ja erityisen auktoriteetin perusta, suosivat luonnollisesti säilyttäviä strategioita. Nämä säilyttävät strategiat ovat nähtävissä näissä tiiviissä suomenruotsalaisten sosiaalisissa suhteissa.

Esimerkkinä tällaisesta kentän säilyttämisen ja mullistamisen taistelusta on vasta julkisuudessa ollut keskustelu suomenruotsalaisen kulttuurin tilasta. Suomenruotsalaisia on kokonaislukumääräänsä nähden huomattava määrä suomalaisen kulttuurin eri kentillä. Pääkaupunkiseudulla, erityisesti Helsingissä on useita ruotsinkielisiä teattereita. Nykyään osa näistä teattereista kamppailee rahoitusongelmien kanssa ja edessä on ollut tärkeä päätös siitä, aletaanko näytöksiä pitää myös suomenkielisenä. Suomenkieliset näytökset mahdollistaisivat laajemman katsojakunnan, mutta silloin olisi luovuttava tästä heille niin merkitsevästä statuksesta pelkästään ruotsinkielisenä teatterina. Osa teattereista on päättänyt aloittaa suomenkieliset näytökset, kun taas osa teattereista on pitäytynyt vanhassa linjassaan säilyttää teatterin näytökset yksikielisenä. Tämän näytösten ruotsinkielisyyden säilyttäminen voidaan nähdä tällaisena kentän pääomaa säilyttämään pyrkivänä strategiana. Tällöin kenttänä toimii kulttuurin kenttä, tarkemmin rajattuna teatterin kenttä

6.4.4 Symbolisesta pääomasta

Symbolista pääomaa on mikä tahansa ominaisuus, fyysinen voima, rikkaus tai sotilasarvo, joka muuttuu symbolisesti tehokkaaksi taikavoimaksi, kun sen havaitsevat sellaiset toimijat joilla on hallussaan siihen sopivat havaitsemisen ja arvonannon kategoriat (Bourdieu 1998, 165 – 166.) Mielestäni suomenruotsalaisuus voidaan nähdä tällaisena symbolisena pääomana. Kuitenkin kuten Bourdieu painottaa, sen havaitsemiseen tarvitaan toimijat, jotka osaavat sitä arvostaa. Eli symbolista pääoma lakkaa olemasta, jos sitä ei yleisesti hyväksytä arvostetuksi. Tämän takia painotan suomenruotsalaisuuden mahdollisesti olevan symbolista pääomaa ainoastaan alueilla, kuten pääkaupunkiseudulla ja rannikolla, joissa suomenruotsalaisia on suhteessa enemmän kuin muualla Suomessa.

Pääkaupunkiseudun suomenruotsalaiset hallitsevat pääasiassa kummatkin kaksi kotimaista kieltä. Kaksikielisyys voi mahdollistaa henkilölle yksikielistä henkilöä paremmat työnsaantimahdollisuudet, erityisesti kun kyse on pääkaupunkiseudusta. Samoin tilanne ei kuitenkaan välttämättä ole esimerkiksi keskisuomessa, jossa ruotsikieltä joutuu käyttämään

työpaikoilla huomattavasti pääkaupunkiseutua vähemmän. Tällöin suomenruotsalaisuus ei välttämättä toimikaan symbolisena pääomana. Jos taas esimerkki työnhakutilanteesta viedään jonnekin pienelle täysin yksikieliselle paikkakunnalle, suomenruotsalaisuus voi jopa mahdollisesti suvaitsemattomassa ilmapiirissä kääntyä työnhakijaa vastaan. Tästä esimerkistä on nähtävissä se, että pääomat toimivat vain suhteessa tiettyyn kenttään. Se mikä on toisaalla arvostettua, voi olla toisaalla juuri sen vastakohta.

Symbolisen pääoman tärkeä piirre on sen yhteisyys kaikille ryhmän jäsenille. Ryhmä, siihen kuulumisen ja henkilöiden väliset arvostus- ja tuttavuussuhteet ja niiden tuottama luotettavuus ja luotto tuotetaan ja ylläpidetään symbolisesti. (Bourdieu 1986, 248 – 252.) Yhteisölliset ja yksilölliset strategiat pyrkivät säilyttämään tai lisäämään symbolista pääomaa, joka on samalla näiden strategioiden panos ja väline. Kuten aiemmin kenttien kohdalla kirjoittaessani suomenruotsalaisten kulttuuriperinteestä ja teatterista, samasta teatteriesimerkistä nähdään pyrkimys säilyttää symbolinen pääoma. Samaa pyrkimystä ryhmän symbolisen pääoman säilyttämiseen voidaan nähdä tapahtuvan ruotsinkielen aseman puolustamisessa, josta on käyty lähiaikoina kiivasta keskustelua muun muassa Huvudstads Bladet-lehden yleisönosaston kirjoituksissa.

6.4.5 Habituksesta

Bourdieun (1998,136) mukaan habitus täyttää hänen ajattelussaan tehtävää, joka on toisenlaisessa filosofiassa uskottu transendentiaalille tietoisuudelle: "se on sosiaalistettu ruumis, rakenteistettu ruumis, ruumis, joka on sisäistänyt maailman tai sen erityisen sektorin, kentän, ominaisrakenteen ja rakenteistaa sitä koskevat havainnot sekä toiminnan siinä." Habitus ei ole Bourdieulle antropologinen vakio. Habitus on syvärakenne, joka on historiallisesti konstituoitunut, institutionaalisesti perustettu ja siten sosiaalisesti vaihteleva generatiivinen matriisi. Habitus on kekseliäs ja luova, mutta samalla sitä rajoittaa sen omat rakenteet. Nämä rakenteet ovat habituksen tuottaneiden sosiaalisten rakenteiden fyysisesti aineellistuneita kerrostumia. Habitus on siis strukturoiva mekanismi, joka vaikuttaa toimijoiden sisältä käsin olematta kuitenkaan tiukasti yksilöllinen tai täysin yksilön

käyttäytymistä määräävä.(Bourdieu & Wacquant 1995, 38 - 39.)

Habituksen käsitteen tehtäviin kuuluu sen tyylin yhtenäisyyden selittäminen, joka sitoo yhteen yksittäisen toimijan ja toimijaluokan hyödykkeet ja käytännöt. Habitus on se synnyttävä ja yhdistävä periaate, joka kääntää tietyn suhteista muodostuvan aseman olennaiset luonteenpiirteet yhtenäiseksi elämäntyyliksi, eli yhtenäiseksi joukoksi henkilö-, hyödyke- ja käytäntövalintoja. Habitusten ajatellaan erottuvan toisistaan samalla tavoin kuin asemat, joiden tuotteita ne ovat. (Bourdieu 1998, 18.)

Itse en selvittänyt tutkimuksessani suoranaisesti asioita, joissa saisin suoraa selville asioita haastateltavien habituksista, mutta sosiaaliseen pääomaan läheisesti liittyvänä käsitteenä tuon sen esiin nyt hieman muuta tulkintaa vapaamuotoisemmin yleisen tulkintaosuuden lopuksi. Työni Johdannossa käytin lausetta: " Suomenruotsalaisuus on paljon muutakin kuin Gantin neuleita, Burberryn ruudullisia kaulahuiveja ja Longchampin käsilaukkuja". Tämä lause kuvaa hyvin habitusta, mikä on yleisesti liitetty suomenkielisten keskuudessa suomenruotsalaisiin. Toukokuussa (2006) Huvudstadsbladet lehdessä kirjoitettiin osuvasti mielikuvista, joita suomenkielisillä on suomenruotsalaisesta väestöosasta. Jutun oli kirjoittanut Reetta Rätty Helsingin Sanomien NYT- liitteessä. Suomenruotsalaisuutta oli kuvattu näin: "Ankkalampi, onnellisuus, Hanken, juhannussalko, purjehdus, juomalaulut. Tai tarkemmin: Villaliivi kauluspaidan päällä. Terve rusketus. Hyvät hampaat. Rapujuhlat, joissa käyttäydytään. Paremmin istuvat puvut. Nätimmin puettut lapset. Maltillisesti ehostetut kasvat. Käytöstapoja, helmikorvakoruja, poskisuudelmia, hyviä harrastuksia. Se ryhti, jolla rkp:n miehet eroavat kaikista muista monipuoluejärjestelmän helmistä... Se armeija Draksviikissa, jossa kaikki on toisin kuin Kainuun prikaatissa. Briljantit tv-ohjelmat, surkea rockskene. Sitä se ajattelee. Ja pysähtyy. Yäk mitä ajatuksia. Tämä kaikki on niin ilmeistä, niin lokeroivaa, niin totta ja niin harhaa." Rätty lopettaa artikkelinsa esimerkkiin, jossa hänen ystävänsä olivat pukeutuneet suomenruotsalaisiksi ja menivät Kämppiin brunssille. Itse kirjoittaja ei päässyt esteiltään mukaan, mutta kotelomekko ja Marja Kurjen huivi odottavat seuraavaa Kämpin-keikkaa. Brunssi oli menestys, mutta yksi Rädyn ystävä pelkäsi koko kotimatkan, että joku tuttu tulisi vastaan ja pitäisi selittää, miksi hänellä olisi sellaiset vaatteet. Kirjoittajan suomenruotsalaiset ystävät eivät olisi voineet osallistua Kämpin brunssille. Heillä kun ei ole

mitään vaatteita, joilla pukeutua suomenruotsalaisiksi.

Edellä esittelemäni artikkeli ja sen sisältämät tapahtumat kuvaavat erinomaisen hyvin stereotyyppioita, joita suomenkielinen väestö yleisesti liittää suomenruotsalaisiin. Artikkelin kuvaava myös sitä puolta, jonka olen itse pääkaupunkiseudulla asuessani ja työskennellessäni huomannut. Nämä stereotyyppit ovat varmasti vähintään yhtä monesti väärässä kuin oikeassa. Mielestäni median voidaan ajatella olevan yksi suuri tekijä, joka on muokannut suomenruotsalaisiin kohdistuneita ennako-oletuksia. Näin nämä ennako-oletukset ovat varmasti jättäneet myös jälkensä siihen, millainen habitus suomenruotsalaisella ajatellaan yleisesti olevan. Esimerkkinä kevään 2006 ylioppilajuhlien alla pyörinyt teleoperaattori DNA:n televisiomainos, jossa pääosassa olivat suomenruotsalaiset. Mainoksessa ryhmä hyvin pukeutuneita nuoria soittaa ystävänsä ovisummeria juhlatunnelmissa. Ystävän vastattua summereihin, pihalla odottavat ystävykset huutelevat ystävää tulemaan mukaan juhlimaan. Asumuksessa oleva ystävä kieltäytyy verukkeella " Jag har så kaamea kapula." Mainoksen kuvauspaikaksi tunnistin kadun yhdeltä Helsingin arvostetuimmasta kaupunginosasta Eirasta. Kielenä oli luonnollisesti ruotsi, johon oli sekoitettu erityisen paljon suomenkielen sanoja. Kumpikin näistä, sekä kuvauspaikka Eira että paljon suomenkielen sanoja sisältävä puhekieli, voivat hyvinkin edistää suomenruotsalaisten stereotypisointia tiettyyn muottiin. Erityisesti näin uskon tapahtuvan henkilöiden keskuudessa, joilla on vähän tai ei ollenkaan suomenruotsalaisia kontakteja. Katsoessani kyseistä mainosta suomenruotsalaisen ystäväni seurassa, kommentoin hänelle kuvauspaikan valinnasta. Kerroin kuvauspaikan olevan hieman stereotypisoiva, ja ehdotin ironisuutta äänessäni, miksi mainosta ei olisi voinut kuvata esimerkiksi itäisessä Vuosaaressa kaukana Eiran jugend-talojen kauneudesta. Tähän ystäväni vastasi, luonnollisesti tietoisena stereotypisoinnista ja Eirassa itsekkin asuvana, pilke silmäkulmassaan kysymykseeni toisella kysymyksellä: "Missä on Vuosaari?"

Kuten Reetta Rätty artikkelissaan totesi: "Tämä on kaikki niin ilmeistä, niin lokeroivaa, niin totta niin harhaa." Itse olen asiasta samaa mieltä. Kukaan haastattelemistani miespuolisista henkilöistä ei tullut paikalle pukeutuneena slipoveriin ja kauluspaitaan. Yksi seitsemästä opiskeli Hankenilla ja kenelläkään naisista ei ollut helmikorvakuoruja haastatteluhetkellä korvissaan. Kaikilla naispuolisilla oli sitä vastoin maltillisesti ehostetut kasvot ja jokainen

haastateltavista tuntui hallitsevan hyvät käytöstavat. Kuten ystäväni kommentti DNA:n mainosta katsoessamme ja Reetta Rädyn esimerkki suomenruotsalaisista, joilla ei ole vaatteita, joilla pukeutua suomenruotsalaisiksi, osoittaa suomenruotsalaisten olevan itekin tietoisia stereotyyppioista mitä heihin kohdistetaan. Osa suomenruotsalaisista varmastikin samaistuu tällaiseen yleistettyyn suomenruotsalaiseen habitukseen, mutta on olemassa myös osa, joka ainoastaan tiedostaa stereotypisoidun habituksen olemassaolon itse siihen kuitenkaan samaistumatta.

Habitus ei kuitenkaan voi Bourdieuta seuraten olla kuitenkaan täysin median luoma illuusio. Jostainhan suomenruotsalaiseen liitetyt stereotyypit ovat saaneet alkunsa. Aiemmin puhuessani median tuottamasta kuvasta, joka herkästi suurella osalla suomenkielisistä on suomenruotsalaisista, täytyy muistaa että mediassa on vain tietty segmentti suomenruotsalaisista. Konkreettisesti Bourdieun habituksen käsite sen erottelevine puolineen on verrattavissa ja tulee parhaiten ilmi juuri tässä yleistetyssä suomenruotsalaisen stereotyypissä. Suomenruotsalaisen habituksen ajatellaan yleisesti sisältävän joitain tiettyjä asioita, kiinnittämättä ollenkaan huomiota siihen, että suomenruotsalaisia on yhteiskuntamme rakenteen eri osissa, eikä ainoastaan vain siellä missä media näyttää heitä olevan. Koska työni käsittelee pääkaupunkiseudun nuoria suomenruotsalaisia, voisi heidän habituksiensa ajatella vastaavan huomattavasti helpommin toisiaan kuin jos vertailtavissa olisivat koko suomen nuoret suomenruotsalaiset. Tästäkään huolimatta en uskalla sanoa, että haastateltavieni habitukset olisivat olleet huomattavan samankaltaisia. Luonnollisesti Bourdieun kuvaamalla tavalla jokainen suomenruotsalainen on saanut sosialisatiossaan muun muassa ruotsinkielen (ja suomenkielen) taidon sen ohella, että heille on välittynyt ehkä hieman suomenkielisistä poikkeava kulttuuri. Tämä ei kuitenkaan mielestäni tarkoita, että heillä olisi Bourdieun tavoin niin selkeästi erotteleva habitus suomenkielisiin nähden kuin on ollut esimerkiksi Ranskan luokkarakenteen (ja luokkien habitusten) eroissa, joita hän tarkastelee havainnoivasti kuviossaan teoksessa Sosiologian kysymyksiä (Bourdieu 1985, 22 - 23).

6.4.6 Erottautuminen

Kuten muillakin kielellisillä ryhmillä ja vähemmistöillä myös Suomen ruotsinkielisellä väestöllä on sekä yleisiä, vähemmistölle tyypillisiä että erityisiä, ainutlaatuisen historiallisen kehityksen luomia ominaispiirteitä (Allardt & Starck 1981, 95). Suomenruotsalaisuuteen liitetään usein asioita, joita pidetään ominaisempana tälle vähemmistöryhmälle kuin Suomen valtaväestölle. Näitä asioista voidaan mainita muun muassa purjehtiminen ja rapujuhlat. Myös nämä jokseenkin kulttuurilliset elementit ovat olleet osana muovaamassa suomenruotsalaisten habitusta. Tiiviistä ryhmähengestä ja sosiaalisuudesta kertoo esimerkiksi kirjakaupoista löytyvät kirjat, joiden ideana on esitellä suomenruotsalaisten rapujuhlassa ja muissa yhteisissä illanvietoissa laulamia snapsilauluja. Myös nämä snapsilaulut ovat jotain sellaista, joka hyvin usein liitetään suomenruotsalaisen henkilön habitukseen. Samalla kun nämä suomenruotsalaisuuteen liitetyt piirteet ovat olleet muodostamassa käsitystä suomenruotsalaisuuden sisällöstä, ovat ne olleet samalla vahvistamassa eroavaisuuksia, jotka erottelevat suomenkielistä ja ruotsinkielistä väestönosaa.

Bourdieu on lähestynyt sosiaalisen pääoman käsitettä erojen järjestelmän näkökulmasta. Tämän takia liitän erottautumisen käsitteen yhdistämään työssäni suomenruotsalaisia ja Bourdieun sosiaalista pääomaa. Kulutuksen tyyli- ja makueroja käytetään siis tietoisesti sosiaalisten erojen ylläpitämiseksi. Myös Distinction- teoksessaan Bourdieu kirjan nimeä seuraten käsittelee useamman sadan sivun verran erottautumista (kts. Bourdieu 1989). Bourdieu käsittelee kuitenkin erottautumista tässä teoksessa pääosin luokkaerojen näkökulmasta. Tämän takia en vertaa nykypäivän suomenruotsalaisia tilanteeseen, joka on vallinnut Ranskassa edellisen vuosisadan puolivälin jälkeen. Erottautumisen eli distinktion käsitteellä Bourdieu tarkoittaa tapahtumaa, jonka keinoin yhteiskunnassa käydään taistelua symbolisesta vallasta kulutuksen keinoin. (Bourdieu 1994.) Tällaisena kulutuksena voidaan nähdä esimerkiksi edellä mainitsemani purjeveneen hankinta. Eräs haastateltavista korosti haastattelutilanteessa, ei niin suomenruotsalaista identiteettiään kertoen, että hänen vanhempansa eivät omista yleensä suomenruotsalaisuuteen liitettyä purjevenettä. Törmätessäni myöhemmin haastattelun jälkeisenä kesänä kyseiseen haastateltavaan, hän

kertoi virnistellen isänsä ostaneen purjeveneeseen.

Mielestäni suomenruotsalaisten habitus ja erottautuminen liittyvät erottamattomasti toisiinsa. Merkkivaatteet, huoliteltu ulkonäkö ja hillitty meikki, rapujuhlat ja valtaväestöstä erottautuva kieli, ovat kaikki elementtejä, joita suomenkielisillä ei ajatella olevan (ainakaan kaikkia näitä osatekijöitä yhtä aikaa). Kulutus on tärkeä osa identiteettiämme ja sen avulla myös suomenruotsalaiset muovaavat omaa identiteettiänsä.

Rapujuhilla ja muilla yhteisillä juhlillaan suomenruotsalaisten voidaan ajatella pyrkivän säilyttämään omaa yhteisöllisyyttään ja samalla vahvistamaan omaa suomenruotsalaista identiteettiään. Tästä voidaan jatkaa ajatukseen, jonka mukaan vuosittaiset perinteet saavat suomenruotsalaiset tuntemaan jatkuvuutta, jolla estetään oman kulttuuriperinteen rapautuminen. Juhlien, joihin kokoontuu pääasiallisesti vain suomenruotsalaisia ja joissa keskustelukielenä on heidän oma äidinkieltensä ruotsi, voidaan ajatella olevan myös tilaisuus jossa piirretään raja, kylläkin näkymätön sellainen, ruotsinkielisen ja suomenkielisen väestönsosan välille. Äidinkielenään suomea puhuvan on vaikea uskaltautua tällaisiin juhliin, sillä pelkona voi olla herkästi mahdollinen tunne ulkopuoliseksi leimautumisesta. Tällä tavalla Bourdieun tarkoittama erottelun käsitteen voidaan ajatella toimivan yhteiskunnassamme eri väestöryhmien välillä.

7 POHDINTAA

Alkupalvella vuonna 2006, lähtiessäni tekemään haastatteluja kentälle, mielessäni kävi ajatus aineiston mahdollisesta yhteensopimattomuudesta tutkimusmetodini kanssa. Sain kuitenkin rohkaisevia kommentteja tutkimusmetodini eli verkostoanalyysin mahdollisuuksista työni ohjaajalta, joten päätin toteuttaa haastattelut mitä pikimmiten. Nyt näin jälkeenpäin ajateltuna aikaa olisi voinut antaa hieman enemmän kuluu ennen kuin lähdin varsinaiselle tutkimuskentälle. Työni ollessa loppusuoralla havaitsin, että aineistosta on todella vaikeaa saada irti tarkkoja yksityiskohtaisia tulkintoja. Tämän näen johtuvan Van Der Gaagin lomakkeiden laaja-alaisuudesta. Koska Van Der Gaagin aineistossa haastateltavien lukumäärä oli yli kymmenkertainen omaan tutkimukseeni verrattuna, tulkinnassa voitiin käyttää pääasiallisena apuvälineenä SPSS- ohjelmaa. Koska oma aineistoni ei sen suppeuden vuoksi mahdollista SPSS- ohjelman käyttöä, tulkinnat oli tehtävä täysin käsipelillä ilman selkeitä ja ehkä verkostoanalyysille olennaisia tilastomenetelmiä. Kuten Janhonen, Johansson ja Nikkilä (2005, 238) ovat todenneet käsitellessään verkostoaineiston log- lineaarista analyysia sosiaalisen pääoman verkostoanalyttisiä menetelmiä esitellessään: " Verkostoaineiston log- lineaarinen analyysi on yksi nopeimmin kehittyviä verkostoanalyysin alueita siksi, että sen avulla on mahdollista arvioida mallin sopivuutta havaittuun verkostoaineistoon tilastollisin perustein. Näin voidaan esimerkiksi päätellä ovatko havaitussa verkostossa esiintyvät rakenteet odotettua yleisempiä." Tällaista vastaavaa arviointia minun oli mahdotonta tehdä vastaavassa muodossa, sillä aineistoni ei ollut tarpeeksi laaja kyseiseen kvantitatiivisen tilastomenetelmän käyttöön.

Varmasti helpompi ja huomattavasti vähemmän aikaa vievä aineistonkeruumenetelmä olisi ollut esimerkiksi teemahaastattelu. Tietoisesti kuitenkin työtäni suunnitellessa halusin valita aineistonkeruu- ja tulkintamenetelmiksi jotkin hieman vähemmän käytetyt ja tuoreemmat menetelmät, jotta tutkimustyöstäni tulisi mielenkiintoisempi ja yllätyksekkäämpi sekä minulle itselle että lukijoilleni. Itse koin muun muassa haastattelutilanteet mielekkäiksi itselle ja haastateltavalle niiden selkeyden ja yksityiskohtaisen jäsentyneisyyden vuoksi. Myös aineiston analysointimenetelmien kehittäminen oli mielestäni erittäin kiinnostavaa ja aika-ajoin hieman haastavaakin. Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen menetelmien käyttö työssäni oli

mielestäni välttämätöntä, sillä jos olisin pitäytynyt esimerkiksi pelkästään aineiston laadullisessa analyysissä, tulkintani olisivat jääneet huomattavasti nykyistä suppeammiksi. Aineiston pelkkä kvalitatiivinen analyysi olisi soveltunut paremmin työhöni, jos olisin päätenyt tekemään haastattelut esimerkiksi edellä mainitsemallani teemahaastattelun keinoin. Tietenkin olisin voinut lisätä haastattelutilanteeseen haastatteluosia, joissa olisin voinut soveltaa teemahaastattelun tyylistä menetelmää. Kuitenkin analyysimenetelmien kehittelyn ja erilaisten lomakkeiden osien runsauden vuoksi näen sen edelleen olevan liikaa aikaa vievä menetelmä suhteutettuna sen mahdollisesti mukanaan tuomiin uusiin tulkintamahdollisuuksiin.

Jonkin verran kritiikkiä olen jo työni edetessä saanut tekemistäni vertailuista aineistoni tulkintaosuudessa. Vertailemiani haastattelemani naisia ja miehiä, haluan nimenomaan korostaa vertailun koskevan ainoastaan haastattelemani henkilöitä. Kuten jo olen aiemmin työssäni painottanut, työni tarkoituksena ei ole saada aikaan minkäänlaisia yleistettävyyksiä. Soveltaessani kvantitatiivisia mittareita analyysissäni, en voinut olla huomaamatta selkeitä eroja miesten ja naisten "mittaustulosten" välillä. Mielestäni tällöin on luonnollista että erot jotka haastattelemani miesten ja naisten välillä tulivat ilmi, myös sanotaan julki analyysiosuudessa.

Vaikkakin käyttämäni aineisto ja tutkimusmetodi eivät näin jälkeinpäin katsottuna näytäkään mitään mielekkäimmältä parilta, katson työni kuitenkin opettaneen minulle paljon. Yhteen lauseeseen kiteytettynä työni opetus minulle oli: Kun päättää mennä aidan yli sieltä mistä se ei ole matalin, täytyy tikkaat aidan yli rakentaa hyvin tarkkaan ensimmäisestä askelmasta lähtien. Tutkimustyöni avaa myös selkeän jatkotutkimuksen mahdollisuuden. Esimerkiksi vertailututkimus, jossa vertailtaisiin nuoria pääkaupunkiseudun suomenruotsalaisia vastaaviin pääkaupunkiseudun suomea äidinkielenään puhuviin nuoriin, olisi kiinnostava lähtökohta tutkimukselle. Luonnollinen jatkumo tutkimukselleni olisi laajentaa tutkimusta koskemaan laajempaa osaa Suomesta kuin vain pelkkää pääkaupunkiseutua. Jos tulevaisuudessa vastaan tulisi tilanne, jossa pystyisin jatkamaan aiheestani niin, että resurssit mahdollistaisivat laajemman aineistonkeruun, en epäröisi ryhtyä jatkamaan tätä saman kiinnostavan aiheen tutkimista.

LÄHTEET

- Alkula T. & Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. (1999) 3.p. *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. WSOY, Juva.
- Allardt, E. & Starck, C. (1981) *Vähemmistö, kieli ja yhteiskunta*. WSOY, Juva.
- Bourdieu, P. (1985) *Sosiologian kysymyksiä*. Vastapaino, Tampere.
- Bourdieu, P. (1986) The forms of capital. Teoksessa Richardson, J.G. (toim.) *Handbook of theory and research for the sociology of education*. Greenwood press, New York.
- Bourdieu, P. (1989) *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Routledge, Lontoo.
- Bourdieu, P. (1990) *Logic of practice*. Polity, Cambridge.
- Bourdieu, P. (1998a) *Järjen käytännöllisyys. Toiminnan teorian lähtökohtia*. Vastapaino, Tampere.
- Bourdieu, P. (1998b) *Outline of a theory of practice*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. (1995) *Refleksiiviseen sosiologiaan: tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu university Press, Joensuu
- Coleman, J.S. (1988) *Social Capital in the Creation of Human Capital*. American Journal of Sociology, Vol.94, Supplement.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1999) 3.p. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.
- Finnäs, F. (2004) *Finlandssvenskarna 2002. En statistisk rapport*. Svenska Finlands folkting, Helsinki.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. (2003) 9.p. *Tutki ja kirjoita*. Kirjayhtymä, Tampere.
- Hyypä, M.T. (2002) *Elinvoimaa yhteisöstä*. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Janhonen, M. & Johanson, J. & Nikkilä, R. (2005) Sosiaalisen pääoman verkostoanalyttisistä menetelmistä. Teoksessa Jokivuori, P. (toim.) *Sosiaalisen pääoman kentät*. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Johanson, J., Mattila, M., Uusikylä, P. (1995) *Johdatus verkostoanalyysiin*. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki.
- Johanson, J. & Siivonen, V. (xxxx) *Sosiaalinen pääoma. Verkostonäkökulma organisaatioissa*. Yleisen valtio-opin laitos, Helsingin yliopisto.
- Lehtinen, E. (1991) Ihminen tutkimuskohteena. Operationaalistamisen ongelmista. Teoksessa Syrjälä, L. & Merenheimo, J. (toim.) *Kasvatustutkimuksen laadullisia lähestymistapoja*. Oulun yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita 39/1991.
- Lehtinen, E. & Palonen, T. (2005) Yhdessä osaaminen sosiaalisen pääoman muotona. Teoksessa Jokivuori P. (toim.) *Sosiaalisen pääoman kentät*. Minerva kustannus, Jyväskylä.
- Lin, N. (1982) Social resources and instrumental action. Teoksessa Marsden, P.V. & Lin, N. (toim.) *Social structure and network analysis*. Sage, Beverly Hills, Kalifornia.
- Lin, D. & Dumin, M. (1986) Access to occupations through social ties. *Social networks* 8.

- Lin, N. (2001) *Social Capital. A theory of social structure and action*. Cambridge university press, Cambridge.
- Putnam, R.D. (yhdessä R. Leonardin ja R.Y. Nanettin kanssa) (1993) *Making democracy work. Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press, Princeton.
- Ruuskanen, P. (2002) Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Ruuskanen, P. (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi*. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Snijders, T.A.B. & Van Der Gaag, M. (2003) *A comparison of measures for individual social capital*. University of Groningen, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Walker, M., Wasserman, s. & Wellmann, B. (1993): Statistical models for social support networks. *Sociological methods & research* 22

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

<http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomenruotsalaiset> (luettu 20.3.2006)

LIITE 1

Nimituottajatekniikkalomake

(vastaukseksi hyväksytään ainoastaan henkilön etu- ja sukunimi)

Tunnetko jonkun...

1. joka on auttanut sinua saamaan viimeisimmän työpaikkasi?
2. joka neuvoo sinua työongelmissa (työpaikan ulkopuolella/sisäpuolella)?
3. jota neuvoa työhön liittyvissä ongelmissa?
4. joka häiritsee työntekoa?
5. jonka kanssa työskentelet usein?
6. joka on pomosi?
7. joka säilyttää vara-avainta asuntoosi?
8. joka on sinun suora naapurisi?
9. jonka luona käydä kylässä?
10. jolle puhua tärkeistä asioista?

Nimigeneraattorin tarkennuskysymyksiä:

- Missä olet tutustunut henkilöön?
- Mitä henkilö tekee ”eläkseen”?
- Kuinka kauan olette tunteneet toisenne?
- Kuinka usein tapaatte?
- Kuinka usein olette yhteydessä muuten toisiinne?
- Minkä tyyppisissä asioissa kyseinen henkilö voisi sinua auttaa?

LIITE 2

Asematuottajatekniikkalomake

Tunnetko jonkun, joka (on)...	Tuttu, Ystävä, Perheenjäsen/sukua, tyttö-/poikaystävä					
	(T)	(Y)	(P)	(S)	(TY)	(PY)
1. asianajaja?						
2. lääkäri?						
3. päättäjä?						
4. insinööri/diplomi-insinööri?						
5. informaatioteknologian asiantuntuja?						
6. yrittäjä?						
7. tutkija?						
8. professori?						
9. korkeampi valtionvirkamies (työskentelee esimerkiksi ministeriössä)?						
10. kiinteistövälittäjä?						
11. mekaanikko?						
12. opettaja?						
13. poliisi?						
14. sihteeri/ assistentti?						
15. vakuutusvirkailija?						
16. muusikko?						
17. artisti?						
18. kirjailija/journalisti?						
19. taiteilija (esimerkiksi maalaaja)?						
20. näyttelijä?						
21. kokki?						
22. sairaanhoitaja?						
23. parturi/kampaaja?						
24. maanviljelijä?						
25. jonkun esimies?						
26. postinkantaja?						
27. rekkakuski?						
28. myyntihenkilö (esim. kassa tai vaateliikkeen myyjä)?						
29. siivoaja?						
30. rakennustyöntekijä?						
31. työskentelee <u>tehtävässä</u> , joka ei vaadi koulutusta?						
32. konsultti?						
33. projektityöntekijä tai suunnittelija?						
34. meklari?						
35. urheilija (elättää itsensä pääosin urheilusta saamallaan tuloilla)?						
36. pankkitoimihenkilö?						
37. palomies?						
38. lentokapteeni?						
39. tuomari?						
40. lastenhoitaja?						

41. lastentarhanopettaja?
42. psykiatri?
43. puhelinmyyjä?
44. kosmetologi/manikyristi/pedikyristi?

LIITE 3

Voimavaratuottajatekniikkalomake

Tunnetko jonkun...

Tuttu, Ystävä, Perheenjäsen/sukua, poika-/tyttöystävä
(T) (Y) (P) (S) (PY) (TY)

1. joka osaa korjata autosi, pyöräsi...?
2. joka omistaa auton?
3. joka osaa korjata jonkun kodinkoneen?
4. joka osaa puhua JA kirjoittaa vierasta kieltä? (ei suomi/ruotsi)
5. joka osaa käyttää tietokonetta erityisen hyvin (mahdollisesti myös korjata koneita)?
6. joka osaa soittaa jotain instrumenttia?
7. joka tietää paljon kirjallisuudesta?
8. joka on käynyt yliopiston?
9. joka on aktiivinen poliittisessa puolueessa?
10. joka lukee ammattikuntansa julkaisua(lehteä)?
11. joka omistaa osakkeita yli 5000€lla?
12. joka työskentelee kaupungintalolla (tai muussa vastaavassa virastossa)?
13. joka ansaitsee enemmän kuin 2300€kk?
14. joka ansaitsee enemmän kuin 5000€kk?
15. joka omistaa loma- asunnon ulkomailta?
16. joka on joskus tilanteessa, jossa hänellä on mahdollisuus palkata ihmisiä?
17. joka tietää paljon hallinnollisista säädöksistä?
18. jolla on hyvät suhteet lehdistöön?
19. jolla on hyvät suhteet radioon?
20. jolla on hyvät suhteet TV asemaan?
21. Tiedätkö jonkun, joka tietää paljon urheilusta?
- Mistä urheilulajista?
22. joka tietää paljon taloudellisista asioista (veroista)?
23. joka voi löytää sinulle tai jollekin tutuistasi (kesä-)työn?
24. joka voi neuvoa sinua koskien ristiriitaa töissäsi?
25. joka voi auttaa sinua muutossa (kuljetus, pakkaaminen...)?
26. joka voi auttaa sinua remontissa?
27. joka voi antaa sinulle lääketieteellisiä neuvoja (oman lääkärisi lisäksi)?
28. joka voi lainata sinulle suuren summan rahaa (5000€)?
29. joka voi tarjota sinulle asuinpaikan viikoksi, jos sitä väliaikaisesti tarvitset?
30. joka voi auttaa sinua, jos sinulla on konflikteja perheenjäsesntesi kanssa?
31. joka voi antaa sinulle hyvät suositukset työtä hakiessasi?

LIITE 4

ASEMATUOTTAJATEKNIKKALOMAKKEEN ANALYYSIN APUNA KÄYTETTY LOMAKE

1. lääkäri
2. palomies 5p
3. lentäjä
4. tuomari/sairaanhoitaja
5. psykiatri
6. lastenhoitaja 4,5p
7. poliisi
8. professori
9. lastentarhaopettaja
10. yrittäjä 4p
11. opettaja
12. kokki
13. päättäjä
14. asianajaja 3,5p
15. maanviljelijä
16. tutkija
17. insinööri/DI
18. rakennustyöntekijä 3p
19. it-alan asiantuntija
20. mekaanikko
21. korkeampi valtionvirkamies
22. jonkun esimies 2,5p
23. taiteilija
24. pankkitoimihenkilö
25. kirjailija/journalisti
26. siivoaja 2p
27. parturi-kampaaja
28. näyttelijä/rekkakuski
29. postinkantaja
30. konsultti/muusikko/artisti 1,5p
31. myyjä
32. sihteeri/assistentti
33. urheilija
34. työskentelee tehtävässä, joka ei vaadi koulutusta
35. kiinteistövälittäjä 1p
36. vakuutusvirkailija
37. meklari
38. kosmetologi/manikyristi/pedikyristi 0,5p
39. puhelinmyyjä